

Jan Blahůšek – Markéta Lukešová

**ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA O REALIZACI PROJEKTU IDENTIFIKACE A
DOKUMENTACE TRADIČNÍ LIDOVÉ KULTURY V ČESKÉ REPUBLICE**

Jan Blahůšek – Markéta Lukešová
**ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA O REALIZACI PROJEKTU
IDENTIFIKACE A DOKUMENTACE TRADIČNÍ LIDOVÉ KULTURY V ČESKÉ REPUBLICE**

Vydal Národní ústav lidové kultury s vědeckou redakcí
PhDr. Jan Krist
Mgr. Daniel Luther, CSc.
Mgr. Martin Šimša
Mgr. Michal Škopík
PhDr. Lucie Uhlíková Ph.D.
Mgr. Jarmila Vrtalová (tajemnice).

© Národní ústav lidové kultury, Strážnice 2011
ISBN 978-80-87261-72-9

OBSAH:

1. Závěrečná zpráva o realizaci projektu Identifikace a dokumentace tradiční lidové kultury v České republice	4
2. Přehled nejvýznamnějších výsledků podle jednotlivých let výzkumu	7
2.1 Výzkum v roce 2006	7
2.2 Výzkum v roce 2007	10
2.3 Výzkum v roce 2008	16
2.4 Výzkum v roce 2009	23
2.5 Výzkum v roce 2010	35
3. Summary:	42
Dokumenty	45
Závěrečné zprávy z dotazníkových výzkumů uložené v archivu Národního ústavu lidové kultury	46
Výzkum u lokálních autorit:	
2006 Folklor a tradiční způsoby obživy	46
2007 Lidová religiozita, sídlo, dům a bydlení	48
2008 Obyčejová tradice	49
2009 Lidová strava, doprava, obchod, trh a lidový oděv	50
2010 Společenské vztahy a výtvarná kultura	51
Výzkum u běžné populace:	
2007 Folklor a lidová religiozita	52
2008 Obyčejová tradice	52
2009 Způsoby zaměstnání a obživy, lidová strava, doprava, obchod, trh a lidový oděv	52
2010 Společenské vztahy, sídlo, dům, bydlení a výtvarná kultura	52
Adresář krajských pověřených pracovišť	54
Přílohy - dotazníky	55

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA O REALIZACI PROJEKTU

IDENTIFIKACE A DOKUMENTACE TRADIČNÍ LIDOVÉ KULTURY V ČESKÉ REPUBLICE

Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice, kterou vláda České republiky přijala svým usnesením č. 571 dne 11. června 2003, stanovila jako jeden ze svých nejdůležitějších úkolů realizaci projektu identifikace a dokumentace současného stavu tradiční lidové kultury v České republice. Identifikací bylo chápáno především vytvoření informačního systému, který má poskytnout přehled o výskytu a stavu živých projevů a artefaktů tradiční lidové kultury ve všech regionech České republiky. Na jejím základě pak má být realizována podrobná dokumentace usilující o uchovávání a ochranu tradiční lidové kultury, její prezentaci a šíření poznatků o ní. K realizaci tohoto záměru bylo nutné shromáždit podle jednotné metodiky údaje o vybraných kulturních projevech a na jejich základě postupně vytvářet přehlednou databázi.

V roce 2004 byla odbornou pracovní skupinou¹ sestavenou Národním ústavem lidové kultury zpracována koncepce dokumentace tradiční lidové kultury rozdělená do čtyř částečně se prolínajících etap:

1. Vytvoření hesláře pojmů (2004–2006)

Heslář pojmů tradiční lidové kultury v ČR byl vydán jako metodologický materiál pod názvem *Identifikace a dokumentace jevů tradiční lidové kultury v České republice*² a na jeho sestavení se podíleli členové pracovní skupiny, která připravovala uvedenou koncepci dokumentace tradiční lidové kultury.

2. Zpracování konkrétních dotazníků (2006–2009)

Experti odborné pracovní skupiny, sestavené NÚLK, se rovněž podle svého zaměření podíleli na přípravě konkrétních dotazníků:

Pro rok 2006 byl připraven dotazník tematicky zaměřený na *folklor a tradiční způsoby obživy*, v roce 2007 na *lidovou religiozitu, sídlo, dům a bydlení*, v roce 2008 na *obyčejové tradice*, v roce 2009 na *lidovou stravu, dopravu, obchod, trh a lidový oděv* a v roce 2010 na

¹ Tato skupina pracovala ve složení: J. Blahůšek, D. Luther, J. Pospíšilová, M. Válka, L. Uhlíková, M. Pavlicová, H. Dvořáková, R. Doušek, E. Večerková, V. Jakouběová, K. Altman, M. Šimša, H. Mevaldová, J. Woitsch, R. Tykal, J. Matuszková, A. Křížová, P. Mertová, I. Vojancová, J. Veselská, D. Drápala a A. Kalinová. Jako konzultanti pracovní skupiny působili: J. Krist, V. Ondrušová, I. Frolec.

² Blahůšek, Jan (ed.): *Identifikace a dokumentace tradiční lidové kultury v České republice*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury 2006.

společenské vztahy a výtvarnou kulturu. Dotazníky zaměřené na výzkum u běžné populace tematicky odpovídaly, jen zařazení jednotlivých témat do konkrétních let se v závislosti na objemu finančních prostředků uvolněných pro výzkum mírně lišilo (viz Ad 4).

3. Výzkum ve spolupráci s krajskými pověřenými pracovišti u lokálních autorit v jednotlivých krajích České republiky (2006–2010)

Na praktickém provádění výzkumu spolupracoval Národní ústav lidové kultury s regionálními odbornými pracovišti, jež krajské úřady pověřily péčí o tradiční lidovou kulturu v jednotlivých krajích České republiky. Krajská pověřená pracoviště v rámci projektu realizovala sběr dat. Pro sběr informací byly použity dotazníky v listinné podobě, od roku 2007 také ve formě elektronické. Výzkum realizovala krajská pracoviště podle vlastního rozhodnutí, např. oslovením zástupců jednotlivých obcí, nebo konkrétních informátorů dopisem či telefonicky. Některá pracoviště zajistila pro sběr dat vlastní tazatele.

Pro statistické a sociologické zpracování dat získaných z jednotlivých výzkumů byla po konzultaci s prof. PhDr. Tomášem Sirovátkou, CSc., vybrána společnost FOCUS – Centrum pro sociální a marketingovou analýzu, spol. s.r.o. z Brna. Tato společnost podala návrhy řešení, které byly včetně finančního plánu konzultovány mezi Ministerstvem kultury České republiky a Národním ústavem lidové kultury. Společnost FOCUS zajistila kromě analýzy dat a zpracování závěrečných zpráv i tisk dotazníků (každoročně v nákladu 7000–7700 ks).

V následující tabulce je uveden statistický přehled strukturovaný podle jednotlivých let a témat výzkumu, počtu shromážděných dotazníků a procentuálního vyjádření návratnosti (vypočítáno podle počtu městských a obecních úřadů v České republice, kterých je na základě dostupných údajů Českého statistického úřadu přibližně 6400 – přesný údaj se každoročně proměňoval):

Rok	Téma výzkumu	Vyplněných dotazníků	Návratnost v %
2006	<i>Folklor a tradiční způsoby obživy</i>	2 522	cca 40 %
2007	<i>Lidová religiozita, sídlo, dům a bydlení</i>	3 901	cca 61 %
2008	<i>Obyčejová tradice</i>	3 888	cca 61 %
2009	<i>Lidová strava, doprava, obchod, trh a lidový oděv</i>	4 075	cca 64 %
2010	<i>Společenské vztahy a výtvarná kultura</i>	4 199	cca 66 %

4. Výzkum u běžné populace České republiky (2007–2010)

V roce 2007 byl ve spolupráci se společností FOCUS připraven dotazníkový výzkum zaměřený na běžnou populaci České republiky shrnující témata *folklor a lidová religiozita*, v roce 2008 byl tento výzkum zaměřen na *obyčejové tradice*, v roce 2009 na *lidovou stravu, dopravu, obchod, trh, lidový oděv, způsoby zaměstnání a obživy*. V roce 2010 na *společenské vztahy a výtvarnou kulturu*. V letech 2007 a 2008 byly výzkumy realizovány u 1300 respondentů, v roce 2009 u 1314 a v roce 2010 pak u 1273 respondentů.

Výstupy z jednotlivých ročníků výzkumu jsou shrnuty v závěrečných hodnotících zprávách, jejichž výčet je uveden v samostatné kapitole této publikace. Zprávy jsou badatelsky přístupné v archivu Národního ústavu lidové kultury. Kromě celkové zprávy shrnující výzkum za Českou republiku byly zpracovány v rámci jednotlivých ročníků výzkumu podrobnější zprávy podle krajů. Ty jsou badatelům k dispozici také v archivech pověřených krajských pracovišť. Databáze vyplněných dotazníků je pak zveřejněna na www.lidovakultura.cz.

Cílem předložené publikace je poukázat na možnost pokračování uvedených identifikačních výzkumů a jejich realizaci v menších územních celcích nebo v konkrétních lokalitách. Jejich smyslem pak má být redokumentace či hlubší tematická dokumentace založená na srovnávací metodě.

Nejvýznamnější prvky současné tradiční a lidové kultury pak mohou být podle předloženého metodického pokynu navrženy k zápisu do Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky, resp. i do obdobných seznamů krajských, jejichž existenci předpokládá stávající znění Konceptce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice na léta 2011–2015. Jako metodický návod může zájemcům o tuto problematiku posloužit ukázková nominace kulturního statku slovácký verbuňk, který byl do Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky zapsán v roce 2009.

Výzkumy současné podoby tradiční lidové kultury se mohou rovněž zaměřit i na lidová řemesla a jejich nositele. Výsledky je pak možné využít pro systematickou dokumentaci, prezentaci, šíření a uchování tradičních technologií a know-how jednotlivých řemeslníků. Takováto péče je hlavním cílem ocenění Nositel tradice lidových řemesel, který od roku 2001 každoročně uděluje ministr kultury až pěti vybraným řemeslníkům z České republiky. Poslední kapitola této publikace se proto zabývá právě touto problematikou a přináší metodiku pro zpracování návrhu na udělení titulu i jednu vzorovou nominaci.

PŘEHLED NEJVÝZNAMNĚJŠÍCH VÝSLEDKŮ PODLE JEDNOTLIVÝCH LET VÝZKUMU

Výzkum u lokálních autorit v roce 2006

V roce 2006 byla započata první vlna sběru dat v rámci dotazníkového šetření. Prvními tématy byly folklor (vyprávění, zpěv, zpěvnost, tance, folklor dětí, lidové divadlo) a tradiční způsoby obživy (zemědělství, rybolov, myslivost). Výzkum byl v roce 2006 koncipován pouze se zaměřením na lokální autority – tedy zástupce městských a obecních úřadů. Celkově bylo osloveno přibližně 6300 obecních a městských úřadů. Sběr dat v jednotlivých krajích byl realizován krajskými pověřenými pracovišti. Dotazník jim byl distribuován v květnu, termín pro předání výsledků byl stanoven na září. Celkem se podařilo shromáždit 2522 dotazníků, což představuje návratnost přibližně 40 %.

Dotazník odborně připravili Mgr. Martin Šimša, Mgr. Jan Blahůšek, Mgr. Lucie Uhlíková, Ph.D., PhDr. Jana Pospíšilová, PhDr. Marta Toncrová, PhDr. Miroslav Válka, PhDr. Martina Pavlicová, CSc. a PhDr. Romana Habartová.

Výzkum se v roce 2006 zaměřil na tyto konkrétní oblasti:

- analýzu běžných forem vyprávění
- mapování výskytu lidové hudby, tance a folklorních tradic
- popis společných her dětí
- znalost ukolébavek a říkadel
- výskyt specifických společenských událostí (masky, ochotnické divadlo)
- analýzu vlivu zemědělského hospodaření na tvářnost krajiny
- současný stav zemědělské produkce, zahrádkářství a s nimi spojené tradice
- mapování výskytu a podob rybolovu, myslivosti a pytláctví.

Z výsledků výzkumu vyplynuly následující závěry.

I přes masivní rozvoj moderních technologií lze konstatovat, že klasické vypravování je běžnou součástí života lidí v obcích. Méně zřetelná je existence výrazných osobností – vypravěčů či bavičů. Ti v obcích většinou nejsou, vyprávění probíhá spíše v individuálních rovinách.

Obyvatelé obcí, kteří se zúčastnili dotazování, se nejčastěji setkávají s lidovými písněmi v aktivní podobě při školním vyučování, velikonočních občůzkách, při svatbách a tanečních zábavách.

Lidé, kteří jsou považováni za nositele hudebních folklorních tradic, jsou přítomni přibližně v sedmině sledovaných obcí.

Existenci alespoň jednoho hudebního nástroje spojeného s tradiční lidovou hudbou v obci uvedlo 40 % respondentů. Nejčastěji uváděným nástrojem je harmonika/heligonka, dále s odstupem housle, trubka a kytara.

Kapela působí ve více než čtvrtině dotázaných obcí. Šance setkat se v obci s fungující kapelou roste spolu s velikostí obce do 20 000 obyvatel, pak se o něco snižuje. Nejfrekventovanějším typem doprovodné hudby k tanci je dechovka (nepočítáme-li sdruženou variantu „jiná hudba“), která je nejobvyklejším typem hudby k tanci ve více než polovině obcí. Místem výuky tanců jsou většinou kurzy společenského tance, rozšířená je rovněž individuální výuka. Kurzy jsou charakteristické zejména pro obce v Královéhradeckém kraji, naopak především v moravských krajích má významnější úlohu individuální výuka a škola. S velikostí obce roste pravděpodobnost existence folklorního souboru (po hranici 50 000 obyvatel). Folklorní soubory najdeme častěji v Jihomoravském, Zlínském a Moravskoslezském kraji.

V naprosté většině obcí existují místa, kde si společně hrají děti - většinou jsou to hřiště. Chlapci a děvčata si nejčastěji hrají společně. Nadpoloviční většina respondentů zná nějaké ukolébavky, říkadla nebo hry pro děti. Ve čtvrtině sídel, kde dotazování probíhalo, existuje nějaká divadelní aktivita. Převlékání do masek je obvyklé zejména při masopustu a maškarních bálech.

Čtyři desetiny respondentů tvrdí, že v jejich obci existují doklady původního členění polí před kolektivizací, nejčastěji jsou to katastrální mapy. Starší způsoby zemědělského hospodaření se alespoň v omezené míře dochovaly ve třetině vesnic, nejčastěji uváděným příkladem je koňský potah. V desetině obcí se dosud používá staré zemědělské nářadí, převážně brány a pluh. Starší zemědělské stroje jsou užívány v necelé polovině sídel.

Nejčastějším typem organizace zemědělské výroby je soukromé hospodaření a akciová společnost. Ve více než dvou třetinách obcí existuje zemědělské hospodaření jako doplňková činnost vedle hlavního zaměstnání.

Téměř dvě třetiny respondentů uvádí, že v jejich obci je výrazně rozvinuto zahrádkářství. Jde především o zahrádky a předzahrádky u domů, v menší míře o zahrádkářské kolonie. Pěstování zeleniny či chov drobných zvířat se vyskytují takřka ve všech obcích, kde dotazování probíhalo. V převážné většině obcí probíhá domácí porážka zvířat i domácí konzervace ovoce. Ve 43 % obcí je zachována výroba alkoholických nápojů.

Přibližně ve čtvrtině dotázaných obcí probíhají výstavy drobného zvířectva, rostlin a zemědělských výpěstků. Košty vína, domácích pálenek a dalších tradičně či podomácku vyráběných nápojů se konají cca v sedmině dotázaných obcí.

Zemědělskou turistiku jako další zdroj příjmů v rámci diverzifikace zemědělského hospodaření uvádí necelá desetina obcí. Jednoznačně zde dominují obce z Jihomoravského kraje, pravděpodobně jde o návaznost na vinařství.

Zvyky a obyčeje spojené se zemědělstvím se drží ve více než desetině dotázaných obcí. Sběratelé starých zemědělských strojů a náčiní jsou v desetině obcí, přičemž není výrazných rozdílů mezi obcemi z hlediska jejich velikosti či regionálního začlenění. Zemědělské náčiní se ve větší míře jako dekorace uplatňuje pouze v naprostém minimu obcí. Ve třech pětinach obcí jej lze v omezené míře zaznamenat.

Myslivost je v obcích stále naprosto běžná. Výskyt pytláctví v současnosti považují respondenti za nižší, než byl v dřívějších dobách. Ve dvou třetinách obcí se udržují v souvislosti s rybolovem a myslivostí některé společenské akce, nejčastěji jde o poslední leč.

Výzkum u lokálních autorit v roce 2007

Projekt Identifikace a dokumentace tradiční lidové kultury pokračoval v roce 2007 dokončením dotazníků pro okruhy Lidová religiozita a Sídlo, dům a bydlení pro etnologický výzkum zaměřený na lokální autority. Celkem bylo vytištěno 7000 ks dotazníků, které byly distribuovány krajským pracovištím. V měsíci červnu byl vytvořen manuál pro zpřístupnění elektronické verze dotazníku na portálu www.lidovakultura.cz, aby byl dotazníkový formulář lépe dostupný uživatelům.

Při výzkumu se celkem podařilo shromáždit 3888 kusů dotazníků, což představuje zhruba 63 % návratnost.

Dotazník odborně připravili PhDr. Miroslav Válka, Mgr. Jitka Matuzsková, Mgr. Martin Šimša, PhDr. Hana Dvořáková, Mgr. Roman Doušek a Mgr. Jan Blahůšek.

Cílem tohoto výzkumu bylo zmapovat dva základní okruhy – lidovou religiozitu a tematiku sídel, domů a bydlení.

Konkrétně se jednalo o tyto oblasti:

Lidová religiozita v obcích:

- míra religiozity
- výskyt oficiálních či neoficiálních sdružení a skupin spjatých s církvemi a náboženskými společnostmi
- existence a konkrétní podoby poutí a jiných projevů náboženského života
- působení věštců, kartářů, spiritistů a léčitelů.

Sídlo, dům, bydlení:

- rozvoj a proměny obce
- podoba a proměny centra obce
- typy domů v obci, charakter výstavby
- občanská vybavenost obce a dopravní obslužnost
- sakrální stavby v obci
- průmyslové, živnostenské, zemědělské a vinohradnické stavby a provozovny
- hospodářské stavby a provozní objekty
- typy stavebních materiálů, konstrukcí a střešních krytin; míra uplatnění tradičních materiálů
- vybavení a výzdoba interiérů domů

- ochrana a obnova venkovského stavitelství

Z výsledků výzkumu vyplynuly následující skutečnosti.

V necelé polovině dotázaných obcí převažují lidé bez vyznání nad věřícími (46 %), ve 38 % sídel je podíl věřících a nevěřících zhruba stejný a v 15 % z celkového počtu obcí převažují věřící. V obcích je výrazně nejčastěji zastoupena římskokatolická církev, z náboženských objektů v obcích nejčastěji najdeme kostely s pravidelnými bohoslužbami.

V 79 % obcí je znám termín „pout“, znalost termínu „hody“ je o 10 % nižší. Poutní místo se nachází ve 14 % dotázaných obcí, nejčastěji jde o poutní kapli. 41 % respondentů uvádí, že se obyvatelé jejich obce účastní náboženských poutí konaných mimo obec.

Nejvýraznějším zásahem do přírodního prostředí obcí po roce 1945 bylo vybudování zemědělských areálů. Počet obyvatel necelé poloviny obcí se od roku 1945 snížil, 21 % sídel zaznamenalo zvýšení počtu obyvatel. Vývoj počtu obyvatel po roce 1989 je relativně stabilizovaný.

Stavební rozvoj obcí v letech 1945–1989 probíhal hlavně formou individuální výstavby podél příjezdových komunikací a zástavbou proluk a zahrad. Stejnými způsoby se obce rozvíjejí i po roce 1989. Necelé tři čtvrtiny sídel mají zpracovány koncepty stavebního a architektonického rozvoje obce.

Za centrum své obce respondenti nejčastěji považují náves. Dominantní proměnou center obcí po roce 1945 byla modernizace starých domů. Nejobvyklejší funkcí centra obce je funkce společenská (setkávání lidí, konání slavností a akcí). Poměrně frekventovaná je také funkce historické paměti a funkce provozní.

Nejtypičtějším stavbami v obcích jsou rodinné domky. 60 % respondentů soudí, že nové stavby v jejich obcích respektují tradici místní zástavby, třetina se domnívá, že spíše odpovídají soudobým stavitelským trendům. Většina individuální výstavby probíhá svépomocí (73 %), 20 % dodavatelsky.

Nejčastěji se vyskytujícím prvkem občanské vybavenosti obcí je obchod a hostinec. Dopravní obslužnost je realizována v převážné většině autobusy, spokojeno je s ní sedm desetin respondentů.

Z hlediska využití existují mezi sakrálními stavbami v obcích dvě zhruba stejně velké skupiny: 37 % je funkčních a slouží věřícím, 36 % je nefunkčních. Nadpoloviční většina sakrálních staveb v obcích je opravená a udržovaná. V desetině obcí vznikly po roce 1989 nové sakrální objekty, jsou to především kříže a kapličky. Výstavbu či rekonstrukci provádějí zhruba stejnou měrou místní farníci a obecní či městské úřady.

Z technických a průmyslových staveb se v obcích dochovaly hlavně pily (14 %), kovárny (10 %) a vodní mlýny (8 %). Čtvrtina obcí má vybudovanou průmyslovou zónu. Živnostenské provozovny jsou umístěny hlavně ve vlastním obydlí, nejčastěji se vyskytujícími živnostmi jsou různé druhy služeb. Ze zemědělských staveb převažují kravín, vepřín nebo drůbežárna.

Převažujícím typem domu jsou usedlosti s uzavřenými dvory. Hospodářské stavby v současnosti nejčastěji získávají nové hospodářské funkce (dílna, garáž). Sklepy se u novostaveb příliš často nestaví. Z dříve užívaných provozních objektů jsou doposud funkční hlavně studny a udírny masa.

Typickým stavebním materiálem byla v minulosti většinou cihla. Typické stavební materiály se doposud částečně využívají. Převažující střešní krytinou je pálená taška.

Prvkem lidového interiéru, který se doposud udržuje, jsou především květináče s květinami v oknech. Lidový nábytek se využívá především ve vstupních halách a obytných kuchyních. Hlavními topnými médii jsou v domech tuhá paliva a plyn.

Památky, zařazené do některých z kategorií ochrany nemovitých památek, jsou ve většině obcí převážně objekty lidového stavitelství. Stav registrovaných památek je většinou dobrý. 16 % respondentů se domnívá, že nějaký objekt z jejich obce by si zasloužil registraci v seznamu památek a zvýšenou péči Národního památkového ústavu ČR, 6 % se obává, že některý objekt lidového stavitelství z jejich obce je bezprostředně ohrožen zánikem.

Výzkum u běžné populace v roce 2007

Paralelně s výzkumem u lokálních autorit probíhal také výzkum u běžné populace. Výzkum probíhal formou rozhovorů „face to face“ vyškolených tazatelů s respondenty. Rozhovory realizovala tazatelská síť agentury FOCUS. Výzkum byl zaměřen na cílovou populaci obyvatel České republiky ve věku 18 a více let. Způsob výběru vzorku obyvatel byl kvótní výběr na základě dat ČSÚ, 2001 a pozdější aktualizace.

Výzkum v roce 2007 byl zaměřen na folklor a lidovou religiozitu a vplynuly z něj následující závěry.

Folklor

Slovo „*folklor*“ si respondenti pojí s lidovými tradicemi, zvyky a obyčejí. Slovo „*folklorista*“ pak pro ně označuje osobu dodržující tyto zvyky a tradice.

Ve většině domácností respondentů se vypravuje. Nejčastěji při setkání rodiny nebo přátel, a to zejména v obývacím pokoji, nebo hale.

Nejčastějším místem vyprávění na veřejnosti je hostinec, hospoda nebo restaurace. Nejčastějším typem vyprávění přitom rodinné příběhy a vzpomínky. Vypravěči a baviči jsou při takových příležitostech více muži než ženy.

Třetina respondentů zná vyprávění související s místem jejich bydliště, nejčastěji je to vyprávění o historii města nebo obce.

Většina respondentů umí zazpívat nějakou lidovou píseň. Zpívat přitom umí víc žen než mužů. Třetina respondentů si pak vzpomíná na nějakou lidovou píseň ze školy.

Víc než polovina respondentů uvedla, že v místě jejich bydliště existují příležitosti, při kterých je možné setkat se s lidovými písněmi. Nejčastěji jsou to taneční zábavy.

Tři čtvrtiny respondentů uvedly, že umí tančit. Tančit přitom umí víc žen než mužů. Nejčastěji uváděným tancem, který respondenti umí tančit, je polka.

Většina respondentů zná tak dětské hry, které hrají děti mezi sebou, tak i říkadla a škádlení malých dětí, batolat. V obou případech hry znají více ženy než muži.

Necelá pětina respondentů se někdy převléká za masku, nejčastěji na svátek Mikuláše za čerta, samotného Mikuláše nebo anděla.

Jen malé procento respondentů pak uvedlo, že je nebo bylo členem amatérského divadla.

Termín „*pout*“ se respondentům na jedné straně pojí s kolotoči, na straně druhé s cestou na poutní místo.

Termíny „*hody*“, „*posvícení*“ a „*krmaš*“ zná většina respondentů, a nejvíce se jim tyto termíny pojí s hodováním.

Více než polovina respondentů zná nějaká poutní místa. Na těchto poutních místech se pak nejčastěji nachází poutní kostel.

Jen málo respondentů se účastní náboženských poutí konaných mimo jejich obec.

Necelá pětina pak uvedla, že se v místě jejich bydliště konají jiné náboženské průvody za účasti církevních představitelů (Boží tělo, Květná neděle).

Jen málo respondentů odpovědělo, že se v místě jejich bydliště pořádají náboženské průvody bez účasti církevních představitelů (obchůzky na Tři krále, oslava Velikonoc).

Téměř polovina respondentů uvedla, že se v místě jejich bydliště slaví svátky světců a jiné náboženské svátky mimo poutě, Vánoc a Velikonoc, nebo probíhají v obci jiné aktivity náboženského charakteru.

Nejčastějším náboženským předmětem v domácnostech respondentů byla Bible. Třetina respondentů se pak vyslovila, že v domácnosti vlastní betlém.

Většina respondentů udržuje ve své domácnosti nějaké rituály spojené s obdobím Vánoc. Nejčastěji tradiční zdobení vánočního stromku.

Lidová religiozita

Třetina respondentů dodržuje v domácnostech při nějaké příležitosti půst od masa, převážně na Štědrý den.

Jen málo respondentů zná nějaké výrobce předmětů náboženského charakteru, a jen málo je také nakupuje.

Jen malá část respondentů se vyslovila, že se v místě jejich bydliště nachází neoficiální místo využívané k náboženským úkonům.

Jen malá část respondentů zná nějakou pověst nebo píseň vztahující se k poutnímu místu v okolí jejich bydliště.

Slovo „*pověra*“ znamená pro většinu respondentů víru v něco.

Téměř čtvrtina respondentů je pověřčivá.

Asi polovina má šťastné číslo nebo den.

Čtvrtina respondentů věří v nadpřirozenou moc některých lidí. Nejčastěji v moc Ježíše Krista.

Čtvrtina respondentů má nějaký svůj osobní talisman.

Méně respondentů věří horoskopům.

Desetina respondentů má nějaký svůj osobní rituál na zajištění osobního štěstí.

Většinou to je modlitba a víra v Boha.

Malá část respondentů navštěvuje, nebo důvěřuje věštcům a kartářům.

Pětina respondentů ale věří v možnost kontaktu živých a zemřelých, i když se jen jedno procento účastní setkání spiritistických skupin.

Víc než desetina respondentů využívá služby nebo důvěřuje léčitelům.

Čtvrtina respondentů by sama sebe označila za věřícího.

Téměř třetina respondentů se aspoň občas modlí.

Pro většinu respondentů je nejvyšší autoritou věda, která jim pomáhá pochopit fungování světa. Náboženství je jen u některých demografických skupin – u žen, starších lidí, důchodců a u osob žijících v menších obcích.

Výzkum u lokálních autorit v roce 2008

V roce 2008 pokračoval projekt vypracováním konečné verze dotazníku „Obyčejová tradice“ určeného pro etnologický výzkum zaměřený na lokální autority. Dle interní dohody a finančních možností byly dotazníky (náklad 7 000 ks) v únoru distribuovány krajským pověřeným pracovištím. Závazný termín pro dodání vyplněných dotazníků do NÚLK byl stanoven na 19. 9. 2008. Prostřednictvím krajských pověřených pracovišť obdržel Národní ústav lidové kultury 3 888 ks z celkového počtu 6 418 obcí s pověřenou správou, to znamená přibližně 61 % z celkového počtu.

Otázky dotazníku připravila pracovní skupina ve složení Mgr. Jan Blahůšek, PhDr. Alexandra Navrátilová, CSc., Mgr. Martin Šimša, PhDr. Eva Večerková, Csc.

Výzkum byl konkrétně zaměřen na následující okruhy.

Kalendářní obyčeje

- Masopustní obyčeje
- Jarní a velikonoční obyčeje
- Májové obyčeje a svatodušní svátky
- Výroční ohně, svatojánské kvítí
- Sklizňové slavnosti
- Posvícení, hody, krmaš
- Taneční zábavy před adventem
- Advent a Vánoce

Obyčeje rodinného cyklu

- Narození dítěte
- Svatba
- Smrt a pohřeb

Z výzkumu vyplynuly následující závěry.

Masopust

V necelé polovině obcí z našeho souboru se konají masopustní merendy, plesy, bály, šibřinky a podobné akce, v necelé třetině masopustní obchůzky a v 7 % karnevalové průvody.

Nějaká forma ukončení masopustu, nejčastěji pod názvem pochovávání basy, se koná v desetině obcí.

Jarní a velikonoční obyčeje

Vynášení smrti či zimy se udržuje v desetině zkoumaných obcí, velikonoční klepání, hrkání, řehtání či harfování ve třech desetinách z nich. Typickým průběhem velikonoční pomlázky je, že chlapci či muži mrskají osoby opačného pohlaví; ve 14 % probíhá též polévání vodou. Téměř ve všech obcích se barví velikonoční vajíčka.

Májové obyčeje

Máje se staví v necelé polovině obcí, je-li májí více, je v 80 % obcí jedna z nich ústřední. Rozšířenější májovou tradicí je otvírání nebo čištění studánek, objíždka obce na koních nebo obchůzka dívek se koná jen výjimečně.

Výroční ohně, sklizňové slavnosti

Jediným rozšířeným výročním ohněm je v obcích pálení čarodějnic. Někjaký druh sklizňové slavnosti se koná v 17 % obcí – nejčastěji jsou to dožínky.

Posvícení, hody, krmaš

Více než polovina respondentů (52 %) uvedla, že se v jejich obci, městě či městské části koná posvícení (hody, krmaš). V souvislosti s posvícením (hody, krmašem) dochází téměř v třetině obcí (31 %) k častějším schůzkám mládeže. Obsahem schůzek mládeže je ve dvou třetinách obcí (66 %) společný nácvik hodových písní a tanců. Ve čtvrtině dotázaných obcí (24 %) mají v místní podobě posvícení (hodů, krmaše) své místo představitelé mládeže (například stárek a stárka). Tito představitelé mládeže se nejčastěji vybírají z celé lokality (88 % respondentů, kteří uvedli, že v místní podobě posvícení, hodů či krmaše mají své místo představitelé mládeže). Téměř ve čtvrtině obcí (23 %) je součástí posvícení, hodů, krmaše i veřejná žádost o povolení této akce obecním či městským úřadem. Součástí místních oslav jsou též obchůzky po vesnici. Nejčastěji se jedná o obchůzku spojenou se zvaním na akci (24 %). Dále pak o obchůzku s hodovými atributy (8 %). Objíždka vesnice na koních se koná pouze ve 2 % dotázaných obcí. Společné slavení posvícení, hodů, krmaše se ve většině obcí odehrává v hospodě (28 %), v kulturním domě (28 %) nebo na návsi (16 %). V rámci společných oslav patří k nejčastějším aktivitám taneční zábavy (78 %), tombola (31 %), společný zpěv (27 %) a sóla pro stárky, rodiče, představitele obce (21 %). Nápisy a vzkazy na silnici se v souvislosti s posvícením, hody, krmašem píšou pouze ve 4 % dotázaných obcí.

Taneční zábavy před obdobím adventu

Před obdobím adventu se jen v malé části dotázaných obcí konají taneční zábavy. Zábavy spjaté se svátkem svaté Kateřiny se konají v 6 % obcí a taneční zábavy spjaté se svátkem svaté Cecílie pouze v 1 % dotázaných obcí. Zábava před začátkem adventu je dosud chápána jako poslední taneční zábava v roce v 39 % dotázaných obcí.

Advent a Vánoce

Téměř všichni respondenti uvedli, že v jejich obci, městě či městské části je zvykem zdobit si vstupy do svých domů adventním věncem (43 % většina občanů v obci, městě či městské části si zdobí vstupy do domů, 55% někteří si zdobí vstupy).

Obchůzky maskovaných žen nebo dívek se o svátku svaté Barbory konají ve 4 % dotázaných obcí. Maskované postavy z této obchůzky se v obcích nazývají nejčastěji Barborky (39 %) nebo Barbory (37%). V 87 % obcích je rozšířen zvyk na svátek svaté Barbory obstarávat třešňové nebo višňové proutky a dávat je do vody.

Obchůzky maskovaných žen nebo dívek o svátku svaté Lucie se konají pouze ve 2 % obcí.

Maskované postavy z této obchůzky se v jednotlivých obcích nejčastěji nazývají Lucky, Lucinky (37 %), Luce (29 %), nebo Lucie, svaté Lucie (17 %).

Obchůzka maskované postavy zvané „mاتيčka“ je známá pouze v 0,1 % obcí. Stejně nízkou znalost v dotázaných obcích vykazuje i obchůzka maskované postavy zvané „perchta“ (0,2 %).

Obchůzky maskovaných postav v souvislosti se svátkem svatého Mikuláše se konají v 90 % dotázaných obcí. V maskovaných obchůzkách se v obcích vyskytují zejména postavy čertů (94 %), Mikulášů (94 %) a andělů (91 %). Další maskované postavy se vyskytují pouze marginálně. Aktéři těchto obchůzek jsou zejména děti a dospělí společně (43 %), nebo pouze děti a mládež (42 %).

Ve čtvrtině obcí (25 %) se konají mikulášské zábavy.

Slavnost rozsvícení vánočního stromu se koná ve 40 % obcí, měst, či městských částí. Obchůzky se zpěvem koled a obdarováním se konají v 6 % obcí.

Ve většině (89 %) dotázaných obcí, měst či městských částí je zvykem navštěvovat na Štědrý den hřbitov a hroby zesnulých.

Téměř v polovině obcí (48 %) chodí občané na Štědrý den do lesa dávat nadílku lesní zvěři.

Půlnoc Štědrého dne se v 8 % obcí oznamuje troubením z kostelní věže nebo střílením z pušek.

V 8 % obcích, měst či městských částí vyhrávají na Štědrý večer muzikanti.

Zvyk stavění figurálního betlému na veřejném prostranství je rozšířen v desetině (10 %) z dotázaných obcí. Obyčej živý betlém se koná v 9 % obcí. Zvyk stavění betlému je výrazně rozšířen v domácnostech čtvrtiny (26 %) dotázaných obcí.

Obyčeje spjaté se svátkem svatého Štěpána jsou známé ve 13 % obcí.

Oslava posledního dne v roce má ve více než třetině obcí, měst či městských částí (39 %) také kolektivní, veřejný charakter.

Veřejné oslavy Nového roku jsou zvykem v desetině dotázaných obcí (10 %).

Obchůzka na den Tří králů se koná ve více než polovině (53 %) dotázaných obcí, městech či městských částí. Obchůzky na den Tří králů se účastní ve většině obcí děti i dospělí (69 %).

Narození dítěte

Narození dítěte je v obcích běžně provázáno tím, že rodička dostává dárek, nejčastěji od otce dítěte. V nadpoloviční většině obcí probíhá také občanský obřad vítání do života. Navštěvovat rodičku a novorozence v jejich domácnosti již tak běžné není, dělá se to ve čtvrtině obcí. V nich se poměrně často pro takovou návštěvu zachoval název „do kouta“.

Svatba

Svatba se dnes obvykle koná bez zasnub, pokud se však zasnuby konají, dochází při nich k výměně zasnubních prstenů. Předsvatební setkání mládeže – loučení se svobodou, se koná ve většině obcí. Téměř ve všech obcích je také zvykem označovat svatebčany nějakými svatebními atributy a zdobit auta svatebčanů.

Občanské svatby se obvykle odehrávají v jiné obci (obvykle větší), v místní obřadní síni, nebo na zámcích a hradech. Svatební hostina se nejčastěji odehrává v místním restauračním zařízení, nebo v restauraci v jiné obci. Dům nevěsty se ve většině obcí nijak neoznačuje. Rovněž osoby, které by měly na starosti průběh celého svatebního dne, se ve většině obcí nevyskytují. Pokud ano, pak jde o družbu, svědka či starostu. Obřadní udělování požehnání rodičů nevěstě a ženichovi se v obcích spíše nekoná.

V polovině obcí se praktikuje zvyk zastavování svatebního průvodu na cestě k oddávkám nebo zpět. Obvykle se mu říká „zatahování“, případně „zátah“, „brána“, „šraňkování“ nebo „zalikování“ a provádí ho kamarádi, přátelé a známí, nebo děti a mládež.

Ze svatebních zvyků jsou v obcích nejběžnější jedení z jednoho talíře jedním příborem, rozbíjení talířů, taneční sólo pro novomanžele a čtení svatebních přání. Krojované svatby se v obcích až na výjimky nekonají.

Smrt a pohřeb

Úmrtí se v obci nejčastěji oznamuje vyvěšením tištěného oznámení na veřejném místě. Zemřelým se do rakve většinou nekládají žádné předměty, pokud ano, jde u věřících nejčastěji o svaté obrázky, květiny a růženec, u dětí nejčastěji o hračky.

Speciální doprovod v podobě bílé a černé družičky nebo krojovaných mládenců a družiček většinou svobodní mladí zemřelí nemívají.

Při úmrtí doma se v malé části obcí dodržují některé zvyky, jako zapálení svíček, otevření oken, aby mohla duše zemřelého odletět, modlitba nebo trojí poklesnutí s rakví na prahu při jejím vynášení z domu. V menší části obcí je také zvykem vypravovat pohřby z domu zemřelého. V tom případě se pak většinou koná hudbou provázený průvod na hřbitov.

Pohřební věnce a kytice je až na výjimky zvykem kupovat. Hroby svých příbuzných zdobí lidé ve většině obcí. Nejčastěji je zdobí u příležitosti Památky zesnulých. Ve většině obcí se koná pohřební setkání pozůstalých, nejběžněji se mu říká pohřební či smuteční hostina. V řadě obcí se také dochovalo označení „*trachta*“ či „*kar*“.

Výzkum u běžné populace v roce 2008

Neživějšími tradičními občůzkami jsou velikonoční občůzky s pomlázkou a mikulášská občůzka z ostatních tradičních akcí se ve větší míře udržuje pálení čarodějnic. Půst dodržují tři desetiny respondentů, nejčastěji je to na Štědrý den. Většiny občůzek se respondenti účastní pouze jako přihlížející nebo navštívené osoby, velikonoční pochůzky s pomlázkou jako koledníci.

Velikonoční pomlázku si respondenti stejně často pletou sami a kupují, kraslice si častěji vyrábějí sami. Velikonoční polévání vodou se udržuje v pětině českých domácností.

Osm z deseti domácností v období adventu používá k výzdobě adventní věnec, umístěn je nejčastěji na jídelním stole nebo u vchodu do domu či bytu. Vánoční stromek doma zdobí naprostá většina dotázaných, nejtypičtější je stromek řezaný. Takřka všichni dotázaní se o Vánocích v domácnostech obdarovávají, hlavními typy dárků jsou oděvy a obuv, dále parfémů a drogistické zboží. Silvestra slaví téměř polovina respondentů doma s rodinou.

Jen velmi malá část respondentů se domnívá, že existují praktiky k ovlivnění pohlaví dítěte před početím nebo deklaruje provádění praktik k ochraně těhotné ženy či novorozeného dítěte. V rodinách čtyř desetin dotázaných je zvykem navštěvovat rodičku, skoro tři čtvrtiny dotázaných uvádějí, že je v jejich rodině obvyklé obdarovat matku „za dítě“.

Mezi nejběžnější rodinné oslavy patří oslavy narozenin, oslavy u příležitosti významných výročí a svátků – jmenin.

Pouze v pětině rodin je zvykem pořádat zasnuby. Obvykle se odehrají mezi snoubenci a užší rodinou a jsou stvrzeny zasnubním prstenem, který dostává snoubenka. Zasnuby se většinou konají maximálně rok před svatbou.

U více než poloviny dotázaných je zvykem pořádat před svatbou tzv. loučení se svobodou, a to obvykle u každého snoubence zvlášť. Mezi nejčastěji uváděné názvy této akce patří „loučení se svobodou“, „svíca“ a „zapíjení svobody“.

Účastníci svatby se nejčastěji viditelně označují snítkou myrty, dále si můžeme všimnout typických atributů, jako jsou u nevěsty svatební kytice a šaty, u ženicha květina v klopě a tmavý oblek, u družiček kytice a šaty. Svatební dům obvykle nijak označen nebývá, svatební automobily bývají ozdobené bílou stuhou, méně často také panenkou ve svatebních šatech nebo kyticí.

Z různých praktik nebo zkoušek pro novomanžele se nejčastěji vyskytuje jídlo z jednoho talíře a zametání rozbitého nádobí. Z dalších tradičních činností na svatební oslavě jsou nejběžnější taneční sólo novomanželů, čtení blahopřání a taneční sólo novomanželů s rodiči a dalšími svatebčany. Světský sňatek uznává větší část respondentů, než církevní.

Úmrtí je v rodinách zvykem oznamovat většinou písemně formou tištěného oznámení, ústní podání se týká bližší rodiny. Přimo doma se většinou v případě úmrtí člena rodiny žádné praktiky neprovádějí. Pokud ano, provádí se převážně zapalování svíček, a jen v několika případech je zaznamenáno vystavení těla zemřelého v místnosti se svíčkami.

Následuje pohřeb v obřadní síni a pohřební hostina, méně často průvod ke hrobu. V desetině rodin vkládají zemřelému do rakve nějaké předměty – nejčastěji svaté obrázky, růženec, květiny nebo oblíbené předměty zesnulého.

Rodiny většiny respondentů mají nějaké hrobové místo a celoročně o ně pečují. Hroby zemřelých navštěvují nejčastěji na Dušičky, o Vánocích, nebo po celý rok, zejména ve výroční dny.

Nejživějšími tradičními obchůzkami jsou velikonoční obchůzky s pomlázkou (účastní se 43 % respondentů), mikulášská obchůzka (26 %) a hodové či posvícenské průvody (21 %). Z ostatních tradičních akcí se ve větší míře udržuje pálení čarodějnic (účastní se 41 % dotázaných), slavnostní rozsvěcení nebo zpívání u vánočního stromu (34 %), stavění a kácení máje (21 %) a hody (20 %). Také těchto akcí se respondenti účastní především jako přihlížející, je-li součástí tanec, pak také jako tanečníci.

Půst dodržují tři desetiny respondentů, nejčastěji je to na Štědrý den (91 %), na Velký pátek (54 %) a na Popeleční středu (29 %).

Půst dodržují častěji ženy (33 %), starší respondenti, obyvatelé menších obcí a moravských krajů.

Velikonoční pomlázku si respondenti stejně často pletou sami a kupují (v obou případech 21 %), nadpoloviční většina dotázaných si pomlázku nepořizuje (53 %). Častěji si respondenti sami vyrábějí kraslice (36 % z nich), 12 % si je kupuje a 45 % si kraslice neobstarává. Velikonoční polévání vodou se udržuje v 19 % českých domácností, typické je hlavně pro Moravskoslezský kraj (64 %). Velikonočních her s vejci se účastní 2 % dotázaných. Z posvěcených předmětů najdeme v domácnostech nejčastěji svčené ratolesti (8 %). Malování nápisů před domy ve velikonočním období je spíše výjimečné (1 %).

Spontánně se již neobjevil žádný výrazný zvyk, obyčej, obřad nebo slavnost, které by nebyly pokryty v předchozích částech výzkumu.

Mezi relativně nejčastěji jmenovanými se objevila jiná rodinná setkání, dále svatý Valentýn, Den matek, Den dětí, smažení vajec na Svatodušní svátky nebo políbení pod rozkvetlou třešní.

Výzkum u lokálních autorit v roce 2009

Dotazník pro rok 2009 byl zaměřený na výzkum u lokálních autorit v tematických okruzích lidová strava, doprava, obchod a trh, lidový oděv. Tištěnou podobu dotazníku v roce 2009 vyplnili zástupci přibližně 2 700 obcí. Elektronickou podobu pak přibližně zástupci 1300 obcí. V roce 2009, podobně jako v roce 2008, byla přibližná celková návratnost dotazníkového výzkumu 60 %.

Kromě výzkumu u lokálních autorit byl v roce 2009 ve spolupráci s firmou FOCUS na základě jinak koncipovaného dotazníku realizován výzkum u běžné populace. Tematicky byl dotazník zaměřen na okruhy: způsoby zaměstnání a obživy, doprava, obchod a trh, lidová strava.

Dotazník na téma Doprava, obchod a trh zpracoval PhDr. Daniel Drápala, Ph.D., lidovou stravu Mgr. Jiřina Veselská, lidový oděv doc. PhDr. Alena Křížová, Ph.D. a PhDr. Petra Vychytilová, Ph.D. Redakčně dotazník připravili Mgr. Jan Blahůšek a Mgr. Martin Šimša.

Cílem výzkumu bylo zmapovat čtyři základní okruhy tradiční lidové kultury v českých, moravských a slezských obcích: lidová strava, doprava, obchod a trh, lidový oděv.

Lidová strava

- Místní a krajové speciality
- Způsoby získávání surovin pro přípravu pokrmů
- Vytváření zásob potravin
- Slavnostní, sváteční a domácí pokrmy
- Místa konzumace potravin
- Příkazy a zákazy související s potravinami, darování potravin

Doprava

- Lokální komunikační síť
- Vodní toky a doprava
- Způsoby dopravy osob a břemen

Obchod a trh

- Pravidelné a příležitostné trhy
- Další formy obchodu

Lidový oděv

- Nošení lidového oděvu v minulosti a v současnosti
- Zhotovování a oprava krojů a krojových součástí
- Krojové šperky a doplňky
- Podmínky a příležitosti pro nošení krojů, stejnokrojů a uniforem

Z výzkumu vyplynuly následující cíle a závěry.

Lidová strava

Obyvatelé téměř pětiny obcí, měst či městských částí považují některá z jídel za krajevou nebo místní specialitu. Mezi nejčastější speciality přitom patří kyselá polévka (kyselice, kyselo, kyseláčka), bramboráky a vepřové, knedlík a zelí.

Nejčastějším způsobem získávání surovin pro běžnou přípravu pokrmů je v jednotlivých obcích nákup v supermarketu nebo hypermarketu. Dále se jedná o průběžný nákup v místním malém obchodě a vlastní pěstitelská nebo chovatelská činnost.

Z hlediska obstarávání vybraných typů potravin se ukazuje, že nejčastějším způsobem získávání masa a ryb je nákup v supermarketu nebo hypermarketu. Zvěřinu v dotázaných obcích lidé nejčastěji získávají lovem. Brambory většinou pocházejí z vlastní pěstitelské činnosti, obiloviny jsou v obcích nakupovány zejména od místních pěstitelů. Luštěniny, stejně jako mléčné výrobky jsou naopak nejvíce nakupovány v supermarketu nebo hypermarketu. Ovoce a zelenina pocházejí zejména z vlastní pěstitelské a vejce z vlastní chovatelské činnosti.

K nejčastěji využívaným prostorům ke stabilnímu uložení zásob potravin patří sklep, suterén, spižírna nebo komora. K obvyklému vybavení téměř všech skladovacích prostor na potraviny v domácnostech patří lednička, mraznička či mrazicí box. Nejobvyklejším typem potravin, ze kterých se v domácnostech vytvářejí dlouhodobé zásoby, jsou brambory. Nejobvyklejšími činnostmi, které v domácnostech směřují k vytváření dlouhodobých zásob, jsou především zavařování ovoce a zeleniny, výroba marmelád a džemů či vaření povidel a také sušení hub a ovoce.

Obecně lze říci, že v obcích, městech, či městských částech se osoby specializující se na přípravu jídel pro slavnostní příležitosti vyskytují málo. Osoby zaměřené se na přípravu pečiva a cukroví se vyskytují ve větším počtu.

Nejčastějším typem spotřebičů používaných v domácnostech k přípravě pokrmů je mikrovlnná trouba, dále trouba a sporák na elektřinu.

V desetině obcí se peče obřadní pečivo, v 7 % sídel se vlastní polotovary nosí péct do profesionální pekárny.

Obvyklými nedělními a svátečními jídly je zejména trojice pokrmů: řízek s bramborem či bramborovým salátem, maso s knedlíkem a zelím a svíčková omáčka.

Téměř ve všech obcích existuje ustálený jídelníček na Vánoce, v necelé polovině i na Velikonoce. Typickým vánočním jídlem je zejména bramborový salát a kapr, o Velikonocích je to hlavně nádivka.

Lidé z 90 % obcí pro slavnostní příležitosti připravují tradiční pokrmy a pečivo. Jsou to především vánočky, v menší míře také mazance, rybí polévka a beránci.

V polovině obcí se v domácnostech připravuje domácí chléb. Tam, kde se domácí chléb peče, je připravován především v malé průmyslově vyráběné pekárně nebo v troubě.

V jídelníčku téměř poloviny obcí se uplatňuje místní krajové pečivo. Jsou to hlavně koláče a vdolky.

V nadpoloviční většině sídel se v jídelníčku uplatňují nápoje z domácí produkce. Vyrábějí se hlavně z jablek a švestek, ostatní druhy ovoce se vyskytují až s velkým odstupem.

Nejčastějším místem konzumace potravin je kuchyně. Ve třech čtvrtinách sídel je v sezóně zvykem stolovat mimo obytné prostory (v zahradě, na terase, na dvoře, na balkoně).

V souvislosti s přípravou a konzumací potravin se příkazy a zákazy dodržují ve 41 % obcí. Nejčastěji se jedná o příkazy a zákazy spojené s Velkým pátkem, Štědrým dnem a Popeleční středou.

Přispívat příbuzným a sousedům darováním potravin při příležitosti přípravy svatby je zvykem v pětině obcí. Mezi nejčastěji darovávané potraviny při této příležitosti patří vejce, máslo a cukr. Výslužku příbuzným a sousedům lidé dávají obvykle při příležitosti svatby či zabíjačky. Děti a koledníci bývají obdařeni zejména o Velikonocích a na Mikuláše. Nejčastější velikonoční výslužkou jsou vejce a sladkosti, na Mikuláše se jedná o sladkosti či drobné cukrovinky a ovoce.

Doprava

Ve třech desetinách obcí jsou v komunikační síti využívány trvalé soukromé komunikace. V necelé pětině sídel jsou užívány dočasné a sezónní komunikace. Ve 43 % obcí jsou lokální komunikace trvale a pravidelně udržovány, v pětině obcí jsou pravidelně opravovány. V necelých dvou třetinách sídel jsou podél komunikací aleje. V některých sídlech se dochovaly památky, spjaté s komunikacemi. Jsou to hlavně sakrální památky, které s komunikací nějakým způsobem souvisejí.

V nadpoloviční většině obcí existuje přechod přes vodní tok. Nejčastěji je řešen mostem z pevného materiálu. Jediným významněji rozšířeným způsobem dopravy na vodních tocích je transport na lodích a pramicích.

Ke každodenní pravidelné dopravě osob se nejčastěji používá osobní automobil. Hojně je také používáno pravidelné autobusové spojení.

K nošení břemen je v obcích podle nabídnutých možností dotazníku nejčastěji užíváno jednouchých a dvououchých košů. V převážné většině sídel se k převážení věcí používají dvou a vícekolé dopravní prostředky (káry, vozíky), velmi časté je také využití jednokolých dopravních prostředků pro pěší (kolečko, trakař).

Obchod a trh

Konání pravidelných denních či týdenních trhů je spíše výjimečné – konají se shodně pouze ve 2 % sídel. Výroční či jiné pravidelné trhy se konají ve 14 % obcí, jednorázové nebo jiné příležitostné trhy ve 12 % sídel. Ve více než čtvrtině obcí, kde se výroční či příležitostné trhy uskutečňují, jsou nějakým způsobem zaměřeny – zdaleka nejčastěji jde o historická, tradiční či středověká řemesla.

Místem konání trhů je ponejvíce náves či náměstí. Méně často je to speciálně vymezené tržiště mimo centrum. Prodejci přicházejí především z okolních obcí. Ve třetině obcí, kde nějaké trhy probíhají, se jich účastní řemeslníci. Nakupující na trzích pocházejí především přímo z daného místa nebo z okolních obcí. Hlavními součástmi sortimentu jsou cukrovinky a tuzemský textil a oděvy. Prodej probíhá nejčastěji z vlastních mobilních stánků.

Příležitostný hromadný prodej zboží bez návaznosti na konkrétní trh se koná ve čtyřech desetínách obcí. Tyto akce jsou oznamovány především místním rozhlasem a letáky distribuovanými obyvatelům. Za jejich hlavní výhodu je považována především lepší dostupnost zboží.

Ve třetině obcí z našeho souboru probíhá prodej zboží přímo maloproducenty. Nabízena jsou především vejce, zelenina nebo čerstvé ovoce. V 8 % sídel probíhá výkup hospodářských přebytků či produktů domácí rukodělné výroby. Shodně zhruba v desetíně obcí se konají tyto obchodní činnosti: prodej u silnic, podomní obchod a nepeněžní směna.

Lidový oděv

Nejčastěji dochovanými doklady o nošení krojů před rokem 1945 jsou fotografie. Kroje z této doby jsou dochovány nejvíce v soukromém držení nebo v muzeu. Před rokem 1990 se lidový kroj při svátečních příležitostech nosil ve 14 % obcí, v běžném životě pouze v 5 % obcí. V současnosti se nosí kroj nosí ve 13 % obcí, ve většině případů úplný kroj na celou postavu.

Kroje nebo krojové součástky v současnosti si oblékají nejčastěji svobodné dívky, nejméně často starší muži. Současný ženský kroj se ve více než třetině obcí liší podle stavu nositelky, u mužského kroje takové rozdíly existují ve čtvrtině obcí. Dětský kroj se od kroje dospělých liší téměř ve třetině dotázaných obcí. Nejčastější příležitostí k nošení krojů nebo

krojových součástí je zejména posvícení (hody, krmaš, pout', odpust). Zemřelého do rakve ukládají v kroji pouze v 5 % obcí. Krojové šperky a doplňky se užívají jen ve 2 % obcí.

Ve většině obcí, ve kterých se v současné době nosí lidový kroj, mají nositelé krojů kroje vlastní. Péči o kroj nebo krojové součástky ve třech čtvrtinách případů zabezpečuje sám nositel kroje, nebo někdo v jeho rodině. Zhotovování nebo opravě krojů a krojových součástí se někdo věnuje v 5 % ze všech dotázaných obcí, jedná se téměř ve všech případech o soukromé osoby.

Za nejčastější nositele stejnokrojů či uniforem byli v obcích označeni příslušníci Sboru dobrovolných hasičů.

Výzkum u běžné populace v roce 2009

Z výsledků výzkumu u běžné populace na téma způsoby zaměstnání, lidový oděv, způsoby obživy, doprava, obchod a trh, vyplynuly následující závěry.

Národní kuchyně

Přibližně třetina respondentů považuje některé z jídel, která se u nich doma připravují, za krajevou či rodinnou specialitu (35 %).

Nejčastějšími způsoby získávání surovin pro domácí přípravu pokrmů jsou nákup v supermarketu/hypermarketu („vyskytuje se často“ - v 79 %), průběžný nákup v místním malém obchodě (43 %), vlastní pěstitelská a chovatelská činnost (13 %) a sběr lesních plodů (11 %). Pokud jde o dlouhodobé uchovávání potravin v domácnostech, pak jsou nejčastěji vytvářeny zásoby brambor (63 %), masa (59 %) a hub (46 %).

V rodinných jídelničkách jsou nejčastěji zastoupeny následující pokrmy:

brambory 92 %

zelenina – syrová / vařená 88 %

drůbež – slepice, kuřata 87 %

mléčné výrobky – sýry, jogurt, tvaroh 86 %

pokrmy z brambor 81 %

ovoce (švestky, jablka, hrušky, jahody, maliny apod.) 81%

maso – vepřové 70 %

moučné pokrmy 50%

Způsob úpravy pokrmů ke konzumaci

Přípravě pokrmů se nejčastěji v domácnosti věnuje matka / manželka / přítelkyně (71 %), spíše méně často se tohoto úkolu chopí otec / manžel / přítel (15 %) či babička / tchýně (7 %).

Pouze v necelé desetině domácností respondentů (8 %) se někdo zabývá zakázkovou přípravou cukroví pro slavnostní příležitosti.

Pokrmy se v domácnostech připravují nejčastěji v troubě (72 %), na plynovém sporáku (58 %), v mikrovlnné troubě (51 %) nebo na elektrickém sporáku (41 %).

Nejčastějším způsobem úpravy potravin v domácnosti je vaření (ve většině domácností denně či několikrát týdně), dušení (ve 3/5 domácností alespoň 1x týdně), následují smažení a pečení. Další způsoby úpravy potravin (restování, ohřívání zmrazených polotovarů) jsou méně časté.

Dvě pětiny respondentů deklarují, že je u nich doma zvykem připravovat pokrmy na otevřeném ohni nebo zahradním grilu (39 %).

Pouze přibližně desetina dotázaných uvádí, že se u nich doma peče obřadní pečivo (12 %).

Pokrmy všedních dnů

Naprostá většina dotázaných uvádí, že se v jejich domácnosti v průběhu všedních dnů připravují večeře (95 %). Téměř tři čtvrtiny říkají, že se u nich doma připravují snídaně (78 %), u obědů jde o necelé tři pětiny dotázaných (58 %) a v případě svačin jsou to pouze více než dvě pětiny respondentů (44 %).

Jídla, která jsou vyhrazená jen některým dnům v týdnu (např. obědy jen v sobotu), se připravují jen v domácnostech 4 % dotázaných.

Celá třetina respondentů deklaruje, že v posledních 10 letech změnila své stravovací zvyklosti (32 %). Jde nejčastěji o větší konzumaci ovoce a zeleniny (33 % z těch, kteří změnili stravovací návyky), konzumace zdravějších potravin (15 %) a omezení konzumace tučných jídel (12 %).

Čtvrtina obyvatel ČR ve věku 18 a více let v posledních letech rozšířila svůj jídelníček o dříve neznámá jídla (26 %). Z poměrně širokého přehledu pokrmů je nejčastěji jmenována pizza (14 % z těch, kteří obohatili jídelníček).

Pokrmy svátečních dnů

O víkendech a svátečních dnech lidé doma nejčastěji připravují obědy (99 %), snídaně a večeře (92 %), výrazně méně často pak i svačiny (42 %).

V případě Vánoc dodržuje 89 % ustálený jídelníček, v případě velikonočních svátků je to jen o něco více než třetina (35 %). Typickými příklady z vánočního jídelníčku jsou kapr, ryba a kapří, rybí polévka, bramborový salát a vánočka. Na velikonoční tabuli nalezneme nejčastěji velikonoční nádivku, mazanec, beránka z těsta a vejíčka.

Čtyři pětiny respondentů uvádí, že se v jejich domácnostech připravují pro slavnostní příležitosti některé tradiční pokrmy a pečivo (80 %).

Pečivo

Nejčastěji konzumovaným typem pečiva v domácnosti jsou rohlíky, raženky a bílé housky (67 % hodně často), žitný chléb (44 %), celozrnné pečivo (41 %). Méně frekventovaná je konzumace sladkého bílého pečiva (26 %) a domácího pečiva (20 %).

Domácnosti se zásobují pečivem převážně jeho nákupem v hotové podobě (82 %), 13 % dotázaných uvádí, že jej pečou doma ze základních surovin a 4 % z kupovaných polotovarů.

Domácí chléb se připravuje přibližně v desetině domácností respondentů (12 %). Nejčastějším způsobem je jednoznačně jeho příprava v domácí pekárně (86 % z těch, kteří doma chléb pečou), 23 % jej připravuje v troubě, jiné způsoby používané nejsou.

Nápoje

Nejčastěji konzumovanými nápoji v domácnostech dotázaných jsou čaj (79 % hodně), voda (63 %) a minerálka (58 %).

Přibližně čtvrtina dotázaných změnila své zvyklosti v konzumaci nápojů (23 %). Nejčastěji šlo o snížení či zvýšení spotřeby alkoholu, vyšší spotřebu vody, minerálek, ukončení konzumace slazených nápojů a větší preference čajů.

Cukrovinky

Při domácím pohoštění se v domácnostech respondentů servírují nejčastěji solené brambůrky a slané tyčinky (shodně 83 %), slané oříšky (79 %) a oplatky (66 %). Třetina respondentů uvádí, že doma nabízí ještě jiné než jmenované pochutiny.

Stolování

Společné stolování je ve všední dny v rodinách respondentů vyhrazené večeři (76 %), méně než polovina společně doma snídá (41 %), popíjí odpolední kávu (39 %) či obědvá (31 %).

O víkendech a volných dnech je situace dle očekávání jiná – nejčastěji se domácnosti respondentů sejdou u oběda (89 %), večeře (77 %) a snídaně (73 %), méně často pak u odpolední kávy (64 %).

V naprosté většině domácností respondentů má jídelní stůl své stabilní umístění (95 %). Je nejčastěji umístěn v kuchyni (76 % z těch, kteří mají doma stabilně jídelní stůl umístěn), necelá pětina z nich uvádí umístění jídelního stolu v jídelně (18 %), menší podíl pak v obývacím pokoji (14 %) či obytné hale propojené s kuchyní (5 %).

Téměř třetina dotázaných uvádí, že mají doma upravené prostory užívané k sezónnímu stolování (31 %). Nejčastěji jde o prostor v zahradě (59 % z nich), na terase (36 %), méně časté umístění je dvůr (19 %) či jiné nespécifikované umístění (10 %).

Téměř tři pětiny dotázaných uvádí, že se v jejich domácnosti dodržuje při stolování stabilní zasedací pořádek (58 %).

Obyčeje ve vztahu k lidové stravě

Jen přibližně desetina dotázaných uvádí, že se v jejich domácnosti dodržují nějaké zákazy a příkazy v souvislosti s konzumací a přípravou potravin (půsty, oddělená příprava atp.) (12 %). Především jsou tyto tradice spojeny se Štědrým dnem, Velkým pátkem, Popeleční středou či velikonočním půstem.

Téměř stejný podíl respondentů uvádí, že je u nich doma zvykem darovat sousedům a příbuzným potraviny při příležitosti přípravy svatby (15 %). Jde především o cukroví, koláče, vejce, máslo, dorty a svatební koláče.

Dvě třetiny respondentů deklarují, že jejich rodina dává příbuzným či sousedům výslužku při příležitosti svatby (66 %), dvě pětiny při oslavě kulatých narozenin či jiných významných životních jubileí (39 %) a třetina při zabíjačce (15 %). Pouze 15 % dává výslužku při příležitosti křtu.

Děti a koledníky lidé obdarovávají nejčastěji o Velikonocích (75 %), na Mikuláše (65 %), mnohem méně je zvykem obdarovávat koledníky o Vánocích (25 %) či jiných příležitostech (12 %). O Velikonocích dostávají koledníci zejména vajíčka, k tomu dále čokoládu, sladkosti, čokoládová vejce a figurky. Na Mikuláše je nejčastějším darem ovoce, čokoláda, sladkosti a čokoládové figurky. O Vánocích dostanou koledníci nejčastěji cukroví, čokoládu, ovoce nebo figurky z vánoční kolekce.

Návody, kuchařky

Rodinné recepty se dále předávají zejména opisováním receptů (61 %), zakládáním receptů z novin a časopisů (49 %), méně časté je sdílení receptů slovním popisem (34 %) a jejich stahování z internetu (27 %). Více než desetina domácností recepty nijak neshromažďuje (15 %). Dvě pětiny respondentů uvádí, že mají doma rodinnou kuchařku zděděnou po předcích (41 %).

Trhy a obchod

Respondenti v současné době na trzích příliš často nenakupují. Relativně nejvyšší účast mají jak v místě bydliště, tak mimo vlastní obec příležitostné trhy, akce, burzy a podobně.

Ti, kteří na některých trzích nakupují (ať již ve svém bydlišti, nebo mimo svoji obec), tyto nákupy nejčastěji volí pro výhodnější cenu. Kulturní program není příliš často důvodem k návštěvě trhu. Necelá pětina dotázaných uvádí, že některý z trhů v okolí jejich bydliště je zvláště pověstný či významný. Nejčastěji se pak jedná o vánoční trhy.

Na trzích respondenti nejčastěji nakupují tuzemskou zeleninu a ovoce nebo sezónní zboží, jako např. velikonoční či dušičkové vazby a aranžmá, pomlázky, adventní věnce apod. Většina těch, kteří alespoň někdy nakupují na trhu, si zde vybírá prodejce libovolně podle nabídky a dalších okolností. V roli prodejce se trhů účastní 12 respondentů nebo jejich rodinných příslušníků. Nejčastěji prodávají občerstvení (nápoje, jídla), dále také sezónní zboží nebo zvířata.

Prostřednictvím příležitostného prodeje bez návaznosti na konkrétní tržní událost někdy nakupuje ve svém bydlišti 16 % dotázaných, a to nejčastěji kvůli lepší dostupnosti zboží a příležitosti k nákupu přímo v obci nebo kvůli výhodnější ceně. Dozvídají se o nich nejčastěji z letáků nebo z místního rozhlasu a nejběžněji takto nakupují ovoce nebo zeleninu.

O něco více využívaný (23 %) je způsob nákupu zboží přímo od malovýrobců, a to zejména kvůli vyšší kvalitě nebo výhodnější ceně. Přimo od malovýrobců respondenti nejčastěji nakupují med a medové produkty, brambory nebo vejce.

Při silnicích nakupuje některé zboží 18 % dotázaných, a to nejčastěji borůvky, brambory, meruňky nebo ovoce obecně.

Doprava

Osmina respondentů užívá pro některé místní komunikace specifické lokální pojmenování. Více než třetina dotázaných míjí při cestách po svém bydlišti nebo bezprostředním okolí alej vzrostlých stromů či keřů. S historickou dlažbou, historickými patníky, milníky, směrovníky či sakrálními památkami spojenými s vedením cesty či událostí na ní se respondenti setkávají méně často. Přepravu plodin, surovin, zboží či jiného materiálu na tocích převážná většina respondentů neprovedla.

K přepravě břemen užívají respondenti z vyjmenovaných prostředků nejčastěji jednouchý, případně dvououchý koš. K transportu plodin, surovin či jiného materiálu užívají nejčastěji jednokolé nebo vícekolé dopravní prostředky pro pěší.

Několik respondentů si sestavilo nebo využívá pro potřeby transportu domácí vyrobený traktor. Jedná se zejména o obyvatele nejmenších obcí.

Zemědělství

Pouze každý padesátý dotázaný nějakým způsobem pracuje v zemědělství.

Domácí hospodaření a zahrádkaření je mezi respondenty naopak poměrně běžné, věnuje se mu 41 %. Tito „domácí zemědělci“ se nejčastěji věnují zahrádkaření, pěstování plodin nebo ovocnářství. Převážnou část zemědělské produkce obvykle respondenti sami spotřebují, zkonsumují.

Rostlinná výroba

Pokud respondenti obhospodařují nějakou půdu, nejčastěji se jedná o zahradu u domu či chalupy.

Semena, hlízy a semenáčky, stejně jako předpěstovanou přísadu si většinou zahrádkáři opatřují nákupem v zahradnictví. Při práci téměř všichni běžně používají ruční nářadí jako hrábě, motyku a rýč a většina z nich používá také motorovou sekačku trávniku. Pouze každý dvacátý obhospodařovatel půdy tím změnil tvářnost okolní krajiny.

Živočišná výroba

Respondenti, kteří se zabývají zemědělskou činností, domácím hospodářstvím nebo zahrádkařením, chovají ze zvířat nejčastěji drůbež nebo drobné zvířectvo jako králíky nebo nutrie.

Poměr kontinuální a sezónní formy chovu, tedy toho, zda si chovatel většinou zajišťuje mladé kusy vlastním chovem, nebo nákupem, je zhruba půl na půl.

Nejčastějším produktem chovatelů je vejce a maso. Porážku domácího zvířectva si chovatelé převážně zajišťují vlastními silami.

Spolková činnost

Převážná většina pěstitelů a chovatelů se s výsledky svých aktivit nezúčastňuje žádných výstav, koštů apod., ani není členem žádné zahrádkářské organizace.

Volnočasové aktivity spojené se zemědělstvím

Třetina dotázaných se již někdy zúčastnila slavností vína. Ostatní uvedené aktivity spojené se zemědělstvím byly méně navštěvované. Na organizaci zvyků a obyčejů, jako jsou

dožínky, dočesná, zarážení hory, první výhon dobytka apod., se respondenti většinou nepodílejí, pětina z nich se však již někdy takové aktivity zúčastnila.

Rybolov

Nikdo z dotázaných se rybolovem neživí, ovšem jako volnočasovou aktivitu ho provozuje 8 % z nich. Rybáři chytají většinou na mimopstruhové vodě, část rybářů také na pstruhové vodě.

Rybolovu se rybáři naučili obvykle od příbuzných nebo od kamarádů a známých, povolení k odchytu ryb získávají členstvím v některé z rybářských organizací. Rybáři chodí na ryby převážně méně často než jednou měsíčně nebo několikrát do měsíce. Na domácím jídelníčku rybářů se ryby obvykle vyskytují nejčastěji několikrát do měsíce. Získaný úlovek rybáři obvykle okamžitě spotřebují, často jej také zmrazují nebo darují přátelům.

Lov zvěře

Lovem zvěře se rovněž nikdo z dotázaných neživí jako svým hlavním zaměstnáním, 2 % dotázaných provozují lov zvěře jako volnočasovou aktivitu. Tito lidé se lovu naučili nejčastěji v mysliveckém sdružení nebo od příbuzných. Povolení k lovu zvěře získávají obvykle na základě členství v některém z mysliveckých sdružení. Většina lovců také aktivně pečuje o zvěř v honitbě a běžným způsobem vzdává čest zabitému zvířeti.

Největší podíl lovců preferuje hon na drobnou zvěř, případně řízený odstřel vysoké zvěře. Průměrně lovci zvěře uskuteční 5–6 odstřelů ročně, nejběžnějších je však 1–5 odstřelů za rok.

Svůj úlovek nejčastěji zpracovávají mražením, darují ho přátelům nebo ho okamžitě spotřebují. Na domácím jídelníčku má zvěřinu třetina lovců několikrát do měsíce, třetina jednou měsíčně a více než pětina méně často či nepravidelně.

Pokud jde o společenské akce, lovci zvěře uvádí, že rybářské či myslivecké sdružení v jejich obci pořádá nejčastěji myslivecký ples. Většina lovců zvěře se aktivně podílí na pořádání společenských akcí spjatých s existencí rybářského či mysliveckého sdružení a téměř všichni se jich alespoň účastní.

Výzkum v roce 2010 u lokálních autorit

V průběhu roku 2009 byl připravován další dotazník, prostřednictvím něhož byl realizován výzkum v roce 2010. Tematicky byl zaměřen na společenské vztahy a výtvarnou kulturu. Dotazník k výzkumu autorsky připravili PhDr. Karel Altman, CSc., PhDr. Alena Kalinová, Mgr. Jan Blahůšek a Mgr. Martin Šimša. V tomto roce byl výzkum zvláště v některých krajích mimořádně úspěšný, neboť byly vyplněné dotazníky hned v několika případech přijaty ze sta procent.³ Při závěrečném hodnocení tedy vyplynulo, že bylo celkem odevzdáno 4199 vyplněných dotazníků, což představuje nejvyšší počet za celou dobu prováděného výzkumu.

Cílem výzkumu bylo zmapovat dva základní okruhy: společenské vztahy a výtvarnou kulturu v obcích a městech České republiky. Téma společenských vztahů bylo dále rozpracováno do níže uvedených kategorií.

Společenské vztahy

- Formální (oficiální) kolektivy
- Místa sdružování
- Neformální kolektivy
- Subkultury
- Způsoby společného trávení volného času
- Vztahy v obci, městě či městské části
- Vztahy v rodině

Z výzkumu vyplynuly následující závěry.

Nejčastěji mají v obcích své pobočky či místní organizace hasičská jednota a Sokol. V nadpoloviční většině obcí existuje nějaké samostatné místní sdružení. V desetině sídel vyvíjejí nějakou formu činnosti místní organizace politických stran.

Nejběžnějšími místy setkávání obyvatel jsou hostinská zařízení, dále také fotbalová hřiště či jiná sportoviště. Nejběžnější hostinská zařízení pak s převahou představují hostince a hospody.

Společenské vztahy

V nadpoloviční většině sídel najdeme hostinská zařízení s místnostmi, v nichž mohou zasedat spolky a neformální sdružení a hostinská zařízení s rozsáhlejšími prostory, např.

³ Jedná se o kraje Liberecký, Vysočina a Zlínský.

s tanečními sály. Ve čtyřech z deseti obcí je dle respondentů hostinské zařízení s hernami a pomůckami k pěstování různých druhů společenských her. Zařízení využívaná ke sdružování a činnosti spolků jsou v 70 % sídel.

V 85 % obcí se v hostinských podnicích scházejí stálí a pravidelní hosté. Ve čtyřech desetinách sídel existují podniky, které vyhledává převážně mladší klientela. V necelé polovině obcí vytvářejí stálí hosté podniků stabilnější kolektivy (stolní společnosti, hráčské skupinky, sdružení sportovních fanoušků).

Ve čtvrtině obcí vytvářejí příslušníci mládeže spontánní kolektivy typu hudebních skupin, skateboardistů apod. V 8 % obcí se dle respondentů vytvářejí agresivní party či gangy. Vyhraněné neformální kolektivy existují v převážné většině zkoumaných obcí, jsou to zejména motorkáři a čtyřkolkáři.

Tramping je provozován ve 14 % obcí; jeho nositeli jsou častěji jednotlivci než kolektivy.

Ve velké většině obcí organizují členové spolků a sdružení společenské akce pro širší veřejnost, v nadpoloviční většině sídel se spolky a sdružení účastní rozmanitých veřejných oslav a slavností. Významné osobnosti stojí v čele oficiálních či neformálních sdružení a kolektivů ve čtvrtině obcí. Jen velmi malý podíl respondentů uvádí, že v jejich obci vyvíjí aktivní činnost osobnost známá z vysoké politiky. Ve 13 % sídel mají osobnost, která aktivně vystupuje v médiích. Podle tří čtvrtin dotázaných se jejich obec nebo některé skupiny z obce prezentují ve vlastních tiskovinách nebo na internetu.

V necelé polovině obcí pořádá komunita mládeže různé společné aktivity. Z jednotlivých typů setkání a srazů probíhají v obcích nejčastěji setkání rodáků. Se sousedskou výpomocí se setkáme v sedmi desetinách obcí, s příbuzenskou výpomocí v devíti desetinách.

V 18 % sídel mají dům s pečovatelskou službou. Téměř ve všech sídlech obec věnuje pozornost životním jubileím nejstarších obyvatel.

Výtvarná kultura

S výtvarnými projevy se lidé ze třetiny obcí mohou setkat na výstavách, které jsou v obci pořádány. V pětině sídel přímo působí výtvarní umělci. Výstavy lidové tvořivosti pořádají ve třech desetinách obcí, významné umělecké památky jsou ve dvou třetinách obcí.

Nejrozšířenějšími projevy lidového výtvarného umění jsou lidová plastika, výšivka a kraslice. Neprofesionální tvůrci se nejčastěji věnují malování obrazů a řezbářství.

Kurzy a dílny výtvarných technik neprobíhají v obcích a městech příliš často. Umělecká sympozia se konají ve 4 % obcí, soutěže na zkrášlení města vyhlašuje 5 % obcí.

Výzkum u běžné populace v roce 2010

Lidový oděv, oblékání, lidová výtvarná kultura, sídlo, dům a bydlení, společenské vztahy

Z výzkumu, který byl proveden na vzorku běžné populace, vyplynuly následující závěry.

Oděv

Respondenti si nejčastěji opatřují oděvy nákupem v kamenných obchodech. Pořizování obnošených oděvů je mírně běžnější, než např. nákup nových oděvů na internetu. Při pořizování oděvů je nejdůležitější poměr ceny a kvality. Co nejnižší cenu, módní trendy a dobrou značku zohledňují lidé relativně méně.

Většina dotázaných by neřekla, že má nějaký vlastní vyhraněný styl oblékání. Stylem řídí své oblékání 35 % dotázaných. Pro sváteční příležitosti si ženy nejčastěji oblékají kalhoty a halenku nebo sukni a halenku. Muži preferují kalhoty a košili anebo oblek. Do práce si polovina pracujících respondentů obléká to, co běžně nosí. Doma respondenti nosí nejčastěji tričko, tepláky a kalhoty.

Desetina respondentů uvádí, že v jejich domácnosti v minulosti někdo oblékal kroj. V současnosti kroj nosí pouze necelé procento respondentů. Lidé si jej berou hlavně na hody či hodovou zábavu a na folklórní slavnosti. Kroje se uchovávají v 5 % rodin.

Ruční práce spojené s textilem nejsou mezi respondenty příliš frekventované. Dotázaní se jim naučili nejčastěji doma nebo ve škole.

Necelá desetina dotázaných využívá k výzdobě oděvů vlastnoručně vyrobené ozdoby. 12 % respondentů si zdobí vlasy - používají zejména spony do vlasů, čelenky a gumičky. Nejčastěji používanými prostředky ke zkrášlení pokožky jsou kosmetika a depilace. 4 % respondentů využila z estetických důvodů zákrok plastické chirurgie. Šest z deseti dotázaných nosí šperky.

Nejobvyklejším způsobem čištění oděvů je praní v pračce. Méně frekventované je ruční praní a nošení oděvů do čistírny. Nejpoužívanějším prostředkem na čištění oděvů jsou prací prášky.

Výtvarná kultura

Čtvrtina respondentů deklaruje zájem o výtvarné umění. Vztah respondentů k výtvarnému umění nejvíce ovlivnila rodina a škola.

V místě svého bydliště se respondenti nejčastěji setkávají s těmito doklady lidového výtvarného umění: keramika, lidové plastiky a malby nebo ornamenty na zdech. Mají-li respondenti uvést, jakého amatérského tvůrce znají v okolí svého bydliště, vzpomenou si nejčastěji na malíře obrazů, řezbáře nebo výrobce kraslic.

Zdroji inspirace pro estetické působení v domácnosti jsou především návštěvy u známých a přátel a časopisy a média. Na zkrášlování domácnosti se podílejí v 58 % případů sami respondenti. Barevnost a dekor stěn si respondenti volí většinou sami a sami také malbu provádějí. Z dekorativních předmětů se v domácnostech uplatňují především květiny, keramika a reprodukce obrazů.

12 % respondentů se věnuje vlastní výtvarné činnosti. Ti, kdo nějakou výtvarnou činnost provozují, se nejčastěji věnují kreslení nebo malování, fotografování, vyšívání a háčkování. Desetina dotázaných vytváří nějaké ozdoby. Respondenti, kteří ozdoby vytváří, se věnují především vyšivkám. Ruční práce, související s výrobou ozdob, se naučili hlavně doma. Kurzů výtvarných technik a dovedností respondenty příliš nelákají.

Sídlo, dům a bydlení

Více než čtvrtina respondentů bydlí v bytovém domě na sídlišti, pětina v rodinném domě na vesnici a 15 % v rodinném domě ve městě. Převážná většina dotázaných je se svou bytovou situací spokojena. Respondenti, kteří bydlí v rodinném či obytném domě, mají nejčastěji následující hospodářské zázemí: garáž a dílna, kůlna na nářadí, sklep pro skladování ovoce, zeleniny a brambor. Volnočasové zázemí tvoří zejména odpočinková zóna s posezením.

Společenské vztahy

6 % respondentů je členy Tělovýchovné jednoty, 5 % Hasičské jednoty, 3 % Sokola. 5 % dotázaných je členy samostatných místních sdružení či spolků.

Tři čtvrtiny respondentů obvykle tráví většinu svého volného času ve své domácnosti. Čtyři desetiny se ve volném čase věnuje převážně sportovním aktivitám a tři desetiny kulturním aktivitám.

2 % dotázaných se podílejí na řízení obce. Nejčastěji jsou členy zastupitelstva obce. Téměř tři čtvrtiny respondentů se účastní veřejných oslav a slavností. 8 % respondentů se podílí na rozvíjení společenských aktivit v obci či městě. 3 % dotázaných se domnívají, že jsou ve své obci či městě považováni za významné osobnosti. Jen 0,7 % vystupuje pravidelně v médiích.

5 % respondentů se věnuje trampingu. Desetina z těch, kdo se trampingu věnují, jsou členy nějaké trampské osady, třetina se vrací do stejných míst táboření.

Tři desetiny dotázaných pravidelně navštěvují nějaký hostinský podnik. Pětina respondentů, kteří pravidelně chodí do hostinských zařízení, zná osobně další pravidelné hosty „svého“ podniku. Čtvrtina pravidelných návštěvníků hostinských zařízení přichází do těchto míst pravidelně ve stejnou hodinu. 13 % pravidelných návštěvníků hostinských zařízení má ve „svém“ podniku vlastní sklenici či pohár. Třetina z nich sedává pokaždé na stejném místě. Čtvrtina pravidelných hostů hostinských zařízení jsou ve svém podniku členy nějakého stabilnějšího kolektivu

44 % respondentů navštěvovalo kurzy společenského tance a chování.

Více než třetina dotázaných má svého kmotra, 15 % dotázaných je kmotrem či kmotrou někoho jiného. Necelá polovina respondentů byla někomu na svatbě za svědka.

Respondenti si nejčastěji opatřují oděvy nákupem v kamenných obchodech v ČR (65 % tam pořizuje většinu oděvů, dalších 22 % menší část oděvů). Relativně častý je také nákup na trznicích (16 % zde pořídí většinu oděvů, 26 % menší část oděvů), kde ještě častěji nakupují starší, méně vzdělaní lidé s nízkým socioekonomickým statusem a nižšími příjmy. Tito lidé naopak méně často než ostatní nakupují např. ve zmíněných kamenných obchodech.

Ostatní formy nákupu jsou méně časté. Nákup na internetu najdeme spíše mezi studenty (36 % z nich zde koupí alespoň menší část oděvů, v celém souboru je to 17 %), z katalogů v zásilkovém obchodě vybírají častěji osoby v domácnosti a ženy (17–19 % alespoň část oděvů, celek 12 %), v zahraničí nakupují nové oděvy nejčastěji osoby samostatně výdělečně činné (20 %, v celém souboru 11 %).

Pořizování obnošených oděvů je mírně běžnější, než např. nákup nových oděvů na internetu. Většinu oděvů takto pořídí 4 % respondentů, menší část oděvů dalších 16 % dotázaných. Častěji obnošené oděvy pořizují ženy, lidé z domácností s nižšími příjmy, osoby v domácnosti a nezaměstnaní, ale také respondenti kolem 30 let. Obnošené oděvy respondenti typicky pořizují v second handech, nebo je „zdědí“ po někom z rodiny.

Při pořizování oděvů je nejdůležitější poměr ceny a kvality – důležitý je pro 96 % dotázaných. Dále lidé hodně hledí na kvalitu materiálu (91 %) a kvalitu ušití, zpracování (87 %). Co nejnižší cenu, módní trendy a dobrou značku zohledňují lidé relativně méně, i tyto faktory jsou však důležité pro většinu dotázaných.

Většina dotázaných by neřekla, že má nějaký vlastní vyhraněný styl oblékání. Stylem řídí své oblékání 35 % dotázaných, nejvíce jsou to studenti (64 %). Dále se stylem častěji řídí respondenti s vyššími příjmy, vyšším socioekonomickým statusem z větších měst a konkrétně z Prahy.

Pro sváteční příležitosti si ženy oblékají kalhoty a halenku (40 % nejčastěji, 40 % občas) nebo sukni a halenku (22 % nejčastěji, 44 % občas). Muži preferují kalhoty a košili (48 % nejčastěji, 40 % občas) a oblek (38 % nejčastěji, 26 % občas).

Do práce si polovina pracujících respondentů obléká to, co běžně nosí (49 %), 27 % nosí pracovní ochranný oděv a 12 % firemní stejnokroj. 11 % si obléká společenský oblek.

Pracovní oblečení je diferencováno podle řady sociodemografických charakteristik: pracovní ochranný oděv nosí 40 % mužů oproti 13 % žen; s rostoucím vzděláním a socioekonomickým statusem stoupá podíl respondentů, kteří nosí společenský oblek a ubývá těch, kdo používají pracovní ochranný oděv; v Praze se nejvíce dotázaných obléká do toho, co běžně nosí a nejméně z nich nosí pracovní ochranný oděv.

Doma respondenti nosí nejčastěji tričko (60 %), tepláky (36 %) a kalhoty (18 %).

11 % respondentů uvádí, že v jejich domácnosti v minulosti někdo oblékal kroj. Jsou to hlavně nejstarší respondenti a obyvatelé Zlínského a Jihomoravského kraje. V rodinách, kde někdo kroj nosil, to byla nejčastěji babička (42 %), matka (28 %) nebo otec (21 %). Kroje se nosily nejčastěji na hody či hodovou zábavu (32 %), na svátky a oslavy (26 %) a do kostela (21 %).

V současnosti kroj nosí pouze 0,8 % respondentů, ve 2 % domácností jej nosí někdo jiný. V 95 % domácností nikdo kroj nenosí. I v současnosti se kroje nosí především ve Zlínském a Jihomoravském kraji. Lidé si je berou hlavně na hody či hodovou zábavu (35 %) a na folklorní slavnosti a do folklorních soubory (18 %). Kroje se uchovávají v 5 % rodin - především ve Zlínském kraji (16 %) a v Jihomoravském kraji (14 %).

Ruční práce spojené s textilem nejsou mezi respondenty příliš frekventované. Šití se často věnuje 5 % respondentů, občas 16 %, zřídka 14 %. Na pletení si čas často najdou 4 %, občas 9 %, zřídka 11 %. Následuje látání: často 2 %, občas 8 %, zřídka 11 %.

Jednotlivých ručním pracím se věnují takřka výlučně ženy, starší respondentky, ženy v domácnosti, důchodkyně a osoby z domácností s nejnižšími příjmy.

Respondenti se těmito ručním pracím naučili nejčastěji doma (53 %) nebo ve škole (22 %). V minulosti se v domácnostech ručním pracím věnovala maminka (60 %) nebo babička (58 %).

Summary:

**FINAL REPORT ON IMPLEMENTATION OF THE PROJECT
IDENTIFICATION AND DOCUMENTATION OF TRADITIONAL FOLK CULTURE IN THE CZECH
REPUBLIC**

Conception of a More Effective Care for Traditional Folk Culture in the Czech Republic accepted by the Czech Government as its resolution No. 571 from 11 June 2003, defined the implementation of the project for identification and documentation of the contemporary situation in traditional folk culture in the Czech Republic as one of its most important tasks. Under identification, one understood especially creation of an information system that is to provide an overview of the occurrence and state of living expressions and artefacts of traditional folk culture in all regions of the Czech Republic. The identification is to be a basis for a more detailed documentation aiming to safeguard and protect traditional folk culture, to present it and to widespread the knowledge on it. In order to implement the above intention, it was necessary to collect data on the selected cultural expressions according to a unified methodology, and to create a well-arranged database based on those data.

In 2004, the expert working group⁴ formed by the National Institute of Folk Culture worked out the conception of traditional folk culture documentation, which was subdivided into four stages fading one into another partially:

1. to create a list of terms (2004 – 2006),
2. to work out corresponding questionnaires (2006 – 2009),
3. to do research at local authorities in individual regions of the Czech Republic, in cooperation with regional accredited establishments (2006 – 2010)
4. to do research among common population in the Czech Republic (2007 – 2010).

Ad 1) List of terms of traditional folk culture in the Czech Republic was published as a methodological material under the title *Identification and documentation of traditional folk culture expressions in the Czech Republic*⁵. In its compilation took part the members of the working group that prepares the aforementioned Conception of traditional folk culture documentation.

⁴ Members of this group: J. Blahůšek, D. Luther, J. Pospíšilová, M. Válka, L. Uhlíková, M. Pavlicová, H. Dvořáková, R. Doušek, E. Večerková, V. Jakoubková, K. Altman, M. Šimša, H. Mevaldová, J. Woitsch, R. Tykal, J. Matuszková, A. Křížová, P. Mertová, I. Vojancová, J. Veselská, D. Drápala and A. Kalinová. Consultants to the working group: J. Krist, V. Ondrušová, I. Frolec.

⁵ Blahůšek, Jan (ed.): *Identifikace a dokumentace tradiční lidové kultury v České republice (Identification and Documentation of Traditional Folk Culture in the Czech Republic)*. Strážnice : Národní ústav lidové kultury (The National Institute of Folk Culture) 2006.

Ad 2) The aforementioned experts, in accordance with their specializations, took also part in preparation of the questionnaires:

There were prepared the questionnaires focused on following themes: *folklore and traditional way of livelihood* in 2003, *folk religiosity and residence, house and habitation* in 2007, *traditions in customs and habits* in 2008, *traditional diet, transport, trade, market and folk clothing* in 2009 and *social relations and visual culture* in 2010. The questionnaires focused on common population were identical as to their themes; just the concurrence of individual themes and corresponding years differed a little bit in dependence on the financial funds released for the research. (see Ad 4).

Ad 3) When doing the research work, the National Institute of Folk Culture cooperated with the regional establishments charged by the regional authorities to care for traditional folk culture in individual regions of the Czech Republic. The regional accredited establishments collected the data for the project. For data collection, the questionnaires in paper form were used; in 2007, also the electronic form was added. The research was done by the regional establishments according to their own decisions, e.g. by speaking to the representatives of individual communities, or by writing to and calling the particular informers. Some establishments invited their own questionnaires to collect the data.

After the consultation with Prof. PhDr. Tomáš Sirovátka, CSc., the company FOCUS – Centrum for social and marketing analysis, spol. s.r.o. from Brno has been selected for statistical and sociological processing of the data gathered from individual researches. The above company submitted the solution proposals which were discussed – including the financial plan - between the Ministry of Culture and the National Institute of Folk Culture. Besides the data analysis and the final report processing, the FOCUS Company also printed the questionnaires (approx. 7000 – 7700 pieces every year).

The following table presents the statistical overview which is structured according to years and research themes, number of collected questionnaires and return proportion (calculated pursuant to the number of the city and the local authorities in the Czech Republic – about 6 400 authorities as to the available data of the Czech Statistical Office – the exact date changed every year).:

Year	Research theme	Questionnaires completed	Return in %
2006	<i>Folklore and traditional way of livelihood</i>	2 522	approx. 40 %
2007	<i>Folk religiosity, residence, house, and habitation.</i>	3 901	approx. 61 %
2008	<i>Traditions in customs and habits</i>	3 888	approx. 61 %
2009	<i>Folk diet, transport, trade, market and folk clothing</i>	4 075	approx. 64 %
2010	<i>Social relations and visual culture</i>	4 199	approx. 66%

Ad 4) In cooperation with the FOCUS Company, a questionnaire survey focused on common population of the Czech Republic and covering the theme *folklore and folk religiosity* was prepared in 2007; the survey was focused on *traditions in customs and habits* in 2008; on *folk diet, transport, trade, market, folk clothing, ways of employment and livelihood*. The survey included 1300 respondents in 2007 and 2008, 1314 respondents in 2009 and 1273 respondents in 2010.

The results of the research's individual years have been summarized in final assessing reports whose list is mentioned in the Documents Chapter. The reports are available for research workers in the archives of the National Institute of Folk Culture. In addition to the general report summarizing the research for the Czech Republic, the reports according to the regions were elaborated as well. Those reports are available for research workers in the archives of the accredited regional establishments. The database with completed questionnaires has been published on www.lidovakultura.cz.

DOKUMENTY

Závěrečné zprávy z dotazníkových výzkumů uložené v archivu Národního ústavu lidové kultury

Zprávy z etnologických výzkumů zaměřené na lokální autority

Výzkum v roce 2006

- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2006: Folklor a tradiční způsoby obživy*. Česká republika. 198 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2006: Folklor a tradiční způsoby obživy*. Jihočeský kraj. 152 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce v roce 2006: Folklor a tradiční způsoby obživy*. Jihomoravský kraj. 152 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce v roce 2006: Folklor a tradiční způsoby obživy*. Karlovarský kraj. 152 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce v roce 2006: Folklor a tradiční způsoby obživy*. Královéhradecký kraj. 152 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce v roce 2006: Folklor a tradiční způsoby obživy*. Liberecký kraj. 152 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce v roce 2006: Folklor a tradiční způsoby obživy*. Moravskoslezský kraj. 151 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce v roce 2006: Folklor a tradiční způsoby obživy*. Olomoucký kraj. 151 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce v roce 2006: Folklor a tradiční způsoby obživy*. Pardubický kraj. 152 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce v roce 2006: Folklor a tradiční způsoby obživy*. Plzeňský kraj. 152 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce v roce 2006: Folklor a tradiční způsoby obživy*. Středočeský kraj. 152 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce v roce 2006: Folklor a tradiční způsoby obživy*. Ústecký kraj. 152 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce v roce 2006: Folklor a tradiční způsoby obživy*. Kraj Vysočina. 152 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce v roce 2006: Folklor a tradiční způsoby obživy*. Zlínský kraj. 151 s.

Výzkum v roce 2007

- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2007: Lidová religiozita; sídlo dům a bydlení*. Česká republika. 216 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2007: Lidová religiozita; sídlo dům a bydlení*. Jihočeský kraj. 223 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2007: Lidová religiozita; sídlo dům a bydlení*. Jihomoravský kraj. 223 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2007: Lidová religiozita; sídlo dům a bydlení*. Karlovarský kraj. 221 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2007: Lidová religiozita; sídlo dům a bydlení*. Královéhradecký kraj. 223 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2007: Lidová religiozita; sídlo dům a bydlení*. Liberecký kraj. 223 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2007: Lidová religiozita; sídlo dům a bydlení*. Moravskoslezský kraj. 223 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2007: Lidová religiozita; sídlo dům a bydlení*. Olomoucký kraj. 222 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2007: Lidová religiozita; sídlo dům a bydlení*. Pardubický kraj. 223 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2007: Lidová religiozita; sídlo dům a bydlení*. Plzeňský kraj. 223 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2007: Lidová religiozita; sídlo dům a bydlení*. Středočeský kraj a Praha. 221 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2007: Lidová religiozita; sídlo dům a bydlení*. Ústecký kraj. 223 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2007: Lidová religiozita; sídlo dům a bydlení*. Kraj Vysočina. 223 s.
- Závěrečná zpráva z dotazníkového výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2007: Lidová religiozita; sídlo dům a bydlení*. Zlínský kraj. 223 s.

Výzkum v roce 2008

- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2008: Obyčejová tradice*. Česká republika. 200 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2008: Obyčejová tradice*. Jihočeský kraj. 187 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2008: Obyčejová tradice*. Jihomoravský kraj. 190 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2008: Obyčejová tradice*. Karlovarský kraj. 189 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2008: Obyčejová tradice*. Královéhradecký kraj. 189 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2008: Obyčejová tradice*. Liberecký kraj. 187 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2008: Obyčejová tradice*. Moravskoslezský kraj. 189 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2008: Obyčejová tradice*. Olomoucký kraj. 190 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2008: Obyčejová tradice*. Pardubický kraj. 189 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2008: Obyčejová tradice*. Plzeňský kraj. 190 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2008: Obyčejová tradice*. Středočeský kraj a Praha. 190 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2008: Obyčejová tradice*. Ústecký kraj. 188 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2008: Obyčejová tradice*. Kraj Vysočina. 190 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2008: Obyčejová tradice*. Zlínský kraj. 190 s.

Výzkum v roce 2009

- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2009: Lidová strava, doprava, obchod, trh a lidový oděv*. Česká republika. 264 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2009: Lidová strava, doprava, obchod, trh a lidový oděv*. Jihočeský kraj. 264 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2009: Lidová strava, doprava, obchod, trh a lidový oděv*. Jihomoravský kraj. 264 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2009: Lidová strava, doprava, obchod, trh a lidový oděv*. Karlovarský kraj. 264 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2009: Lidová strava, doprava, obchod, trh a lidový oděv*. Královéhradecký kraj. 264 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2009: Lidová strava, doprava, obchod, trh a lidový oděv*. Liberecký kraj. 264 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2009: Lidová strava, doprava, obchod, trh a lidový oděv*. Moravskoslezský kraj. 264 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2009: Lidová strava, doprava, obchod, trh a lidový oděv*. Olomoucký kraj. 264 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2009: Lidová strava, doprava, obchod, trh a lidový oděv*. Pardubický kraj. 264 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2009: Lidová strava, doprava, obchod, trh a lidový oděv*. Plzeňský kraj. 264 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2009: Lidová strava, doprava, obchod, trh a lidový oděv*. Středočeský kraj a Praha. 264 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2009: Lidová strava, doprava, obchod, trh a lidový oděv*. Ústecký kraj. 264 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2009: Lidová strava, doprava, obchod, trh a lidový oděv*. Kraj Vysočina. 264 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2009: Lidová strava, doprava, obchod, trh a lidový oděv*. Zlínský kraj. 264 s.

Výzkum v roce 2010

- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2010: Společenské vztahy, výtvarná kultura*. Česká republika. 102 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2010: Společenské vztahy, výtvarná kultura*. Jihočeský kraj. 102 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2010: Společenské vztahy, výtvarná kultura*. Jihomoravský kraj. 102 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2010: Společenské vztahy, výtvarná kultura*. Karlovarský kraj. 102 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2010: Společenské vztahy, výtvarná kultura*. Královéhradecký kraj. 102 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2010: Společenské vztahy, výtvarná kultura*. Liberecký kraj. 100 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2010: Společenské vztahy, výtvarná kultura*. Moravskoslezský kraj. 102 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2010: Společenské vztahy, výtvarná kultura*. Olomoucký kraj. 102 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2010: Společenské vztahy, výtvarná kultura*. Pardubický kraj. 102 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2010: Společenské vztahy, výtvarná kultura*. Plzeňský kraj. 102 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2010: Společenské vztahy, výtvarná kultura*. Středočeský kraj a Praha. 102 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2010: Společenské vztahy, výtvarná kultura*. Ústecký kraj. 102 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2010: Společenské vztahy, výtvarná kultura*. Kraj Vysočina. 102 s.
- Souhrnná závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice uskutečněného v roce 2010: Společenské vztahy, výtvarná kultura*. Zlínský kraj. 102 s.

Závěrečné zprávy z etnologických výzkumů zaměřených na běžnou populaci:

2007:

- Závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice v roce 2007: Folklor a lidová religiozita (běžná populace)*. Česká republika. 150 s.

2008:

- Závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice v roce 2008: Obyčejová tradice (běžná populace)*. Česká republika. 165 s.

2009:

- Závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice v roce 2009: Lidová strava, doprava, obchod, trh, zemědělství, lov a rybolov (běžná populace)*. Česká republika. 419 s.

2010:

- Závěrečná zpráva z etnologického výzkumu *Identifikace tradiční lidové kultury v České republice v roce 2010: Lidový oděv, oblékání, lidová výtvarná kultura, sídlo, dům a bydlení, společenské vztahy*. Česká republika. 304 s.

DOTAZNÍKY:

Výzkum u lokálních autorit:

- 2006 Folklor a tradiční způsoby obživy
- 2007 Lidová religiozita, sídlo, dům a bydlení
- 2008 Obyčejová tradice
- 2009 Lidová strava, doprava, obchod, trh a lidový oděv
- 2010 Společenské vztahy a výtvarná kultura

Výzkum u běžné populace:

- 2007 Folklor a lidová religiozita
- 2008 Obyčejová tradice
- 2009 Způsoby zaměstnání a obživy, lidová strava, doprava, obchod, trh a lidový oděv
- 2010 Společenské vztahy, sídlo, dům, bydlení a výtvarná kultura

Adresář krajských pověřených pracovišť:**Praha:**

Muzeum hlavního města Prahy, Kožná 1, 110 01 Praha 1

Středočeský kraj:

Regionální muzeum v Kolíně, Brendlova ul. 35, 280 02 Kolín

Jihočeský kraj:

Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, Dukelská 242/1, 370 51 České Budějovice

Plzeňský kraj

Vlastivědné muzeum dr. Hostaše v Klatovech, Hostašova 1, 339 01 Klatovy

Karlovarský kraj

Krajské muzeum Cheb, nám. Krále Jiřího z Poděbrad 493/4, 350 11 Cheb

Ústecký kraj

Regionální muzeum v Teplicích, Zámecké nám. 14, 415 01 Teplice

Liberecký kraj

Muzeum Českého ráje Turnov, Skálova 71, 511 01 Turnov

Královéhradecký kraj

Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Eliščino nábř.465, 500 01 Hradec Králové

Pardubický kraj

Soubor lidových staveb Vysočina v Hlinsku, Příčná 350, 539 01 Hlinsko

Kraj Vysočina

Muzeum Vysočiny Třebíč, Zámek 1, 674 01 Třebíč

Jihomoravský kraj

Muzeum Kyjov, Palackého 70, Kyjov

Zlínský kraj

Slovácké muzeum v Uherském Hradišti, Smetanovy sady 179, 686 01 Uherské Hradiště

Olomoucký kraj

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Nám. Republiky 5, 771 73 Olomouc

Moravskoslezský kraj

Muzeum Těšínska, Hlavní třída 115/15, 737 01 Český Těšín

Muzeum Novojičínska, 28. října 12/51, 741 11 Nový Jičín

Jan Blahůšek – Markéta Lukešová
ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA O REALIZACI PROJEKTU
IDENTIFIKACE A DOKUMENTACE TRADIČNÍ LIDOVÉ KULTURY V ČESKÉ REPUBLICE
© Národní ústav lidové kultury, Strážnice 2011

Překlad resumé: PhDr. Zdeňka Šafaříková
Výkonný redaktor: Mgr. Jan Blahůšek, Ph.D.

Odpovědný redaktor: PhDr. Jan Krist
Elektronický dokument
ISBN 978-80-87261-72-9